

Univerzita Karlova v Praze

Přírodovědecká fakulta

Studijní program: Demografie

Studijní obor: Demografie se sociální geografii

Zdeněk Mjartan

Migrace z Ukrajiny do Česka po roce 1991

Migration from Ukraine to Czechia after 1991

Bakalářská práce

Praha, 2016

Vedoucí závěrečné práce: Mgr. Lenka Pavelková

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, 18. 5. 2016

Zdeněk Mjartan

Poděkování:

Chtěl bych poděkovat své vedoucí bakalářské práce Mgr. Lence Pavelkové za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce. Děkuji své rodině za podporu nejen během psaní této práce, ale i během celého mého studia a všem, kteří mi byli nápomocni při zpracování této bakalářské práce.

Migrace u Ukrajiny do Česka po roce 1991

Abstrakt

Bakalářská práce se zaměřuje na analýzu ukrajinské migrace do Česka poté, co se v roce 1991 Ukrajina odtrhla od SSSR. Tato analýza je tvořena ukazateli, jako je vývoj počtu přistěhovalých Ukrajinců, jejich celkový počet na území Česka, procentuální zastoupení dle pohlaví a věkových skupin, atd. To vše je sledováno v období mezi lety 1991–2015. Ve druhé kapitole se práce zaměřuje na obecné vysvětlení typů migrací a migračních teorií. Tyto teorie byly vybrány z důvodu jejich možné aplikace na problematiku ukrajinské migrace. V této kapitole je uveden i přehled hlavních migračních teorií. Ve třetí kapitole jsou uvedeny politické, sociodemografické a ekonomické charakteristiky Ukrajiny. Čtvrtá kapitola popisuje vývoj migrační politiky Česka mezi lety 1991–2015, přesněji jak se tato politika vyvíjela a jak legislativní rámec ovlivňoval migrační proud cizinců do Česka. V páté kapitole je představen vývoj migrace z Ukrajiny do Česka od začátku 20. stol. do roku 1989 - odkud a kam Ukrajinci mířili a jak se jejich migrace v čase měnila. Stěžejní částí práce je šestá kapitola, která se zaměřuje na migraci z Ukrajiny do Česka po roce 1991. V této kapitole je popsán vývoj ukrajinské migrace s použitím výše zmíněných ukazatelů. Pomocí map z let 2005, 2010 a 2015 je vysvětleno prostorové rozmístění Ukrajinců dle okresů a jeho vývoj mezi jednotlivými lety. Šestá kapitola obsahuje mimo výše zmíněné skutečnosti také téma nelegální migrace a představuje problematikou s ní spojenou. V závěru jsou uvedeny hlavní výsledky práce a jejich interpretace.

Klíčová slova: Česko, migrace, migrační politika, teorie migrace, Ukrajina, Ukrajinci

Migration from Ukraine to Czechia from 1991

Abstract

The aim of this bachelor thesis is the analysis of Ukrainian migration to Czechia after the separation of Ukraine from the USSR in 1991. The main indicators used here are the evolution of quantity of immigrated Ukrainians, total number of Ukrainians living in Czechia, the scheme of population percentage according to age, gender, etc. These trends are monitored on 25-years basis, dates from years 1991 to 2015. The first part of thesis explains general migration types and theories of migration. These theories, that are explained, were chosen according to their possible use for describing this specific Ukrainian migration to Czechia. This part is completed with general overview of main migration theories. The second part covers political, sociodemographic and economical characteristics of Ukraine. The third part is focused on the migration politics of Czechia between years 1991 and 2015, especially how the legislative framework affected the migration rate to Czechia. The fourth part shows how the migration from Ukraine looked like from the beginning of the 20th century to 1989. The main indicators used here are the origin of migrants, the destination of migration, and the time evolution of migration. Crucial part of the thesis is the fifth part, which is focused on migration from Ukraine to Czechia after the year of 1991. The description of the Ukrainian migration, using methods mentioned above, is presented here. The placement of Ukrainians in certain districts is explained by maps from years 2005, 2010 and 2015. Moreover, the changes of the settlement of this period are added to fully describe the situation. Illegal migration (as an inseparable part of this phenomenon) is described here as well. The conclusion of the work includes the results of the survey and its interpretation.

Keywords: Czechia, migration, migration politics, migration theory, Ukraine, Ukrainians

OBSAH

SEZNAM TABULEK.....	1
SEZNAM GRAFŮ.....	1
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	1
1 ÚVOD	2
2 MIGRACE	4
2.1 TYPY MIGRACÍ.....	5
2.2 VYBRANÉ MIGRAČNÍ PŘÍSTUPY/TEORIE.....	7
2.3 RAVENSTEINOVY ZÁKONY MIGRACE.....	7
2.4 „PUSH“ A „PULL“ FAKTORY MIGRACE.....	8
2.5 NEOKLASICKÉ TEORIE MIGRACE.....	9
2.5.1 Neoklasický makroekonomický přístup.....	9
2.5.2 Neoklasický mikroekonomický přístup.....	10
2.6 NOVÁ EKONOMIE MIGRACE.....	10
2.7 TEORIE DVOJÍHO TRHU.....	10
2.8 TEORIE SÍTÍ.....	11
3 CHARAKTERISTIKY UKRAJINY PO ROCE 1991	12
3.1 OBYVATELSTVO UKRAJINY PO ROCE 1991	13
3.2 POLITICKÁ SITUACE NA UKRAJINĚ PO ROCE 1991	14
3.3 EKONOMICKÝ VÝVOJ UKRAJINY PO ROCE 1991.....	15
4 MIGRAČNÍ POLITIKA ČESKA V OBDOBÍ 1990–2015	18
4.1 MIGRAČNÍ POLITIKA ČESKA V OBDOBÍ 1990–1992.....	18
4.2 MIGRAČNÍ POLITIKA ČESKA V OBDOBÍ 1993–1998.....	19
4.3 MIGRAČNÍ POLITIKA ČESKA V OBDOBÍ 1999–2002.....	20
4.4 MIGRAČNÍ POLITIKA ČESKA V OBDOBÍ 2003–2008.....	22
4.5 MIGRAČNÍ POLITIKA ČESKA OD ROKU 2008 DO SOUČASNOSTI.....	24
5 MIGRACE Z UKRAJINY DO ČESKA PŘED ROKEM 1989	26
6 MIGRACE DO ČESKA MEZI LETY 1991–2015.....	27
6.1 MIGRACE Z UKRAJINY DO ČESKA PO ROCE 1991	28
6.2 MIGRACE Z UKRAJINY DO ČESKA V OBDOBÍ 1991–2000	29
6.3 MIGRACE Z UKRAJINY DO ČESKA V OBDOBÍ 2001–2007	30
6.4 MIGRACE Z UKRAJINY DO ČESKA V OBDOBÍ 2008–2013	32
6.5 MIGRACE Z UKRAJINY DO ČESKA OD ROKU 2014 DO SOUČASNOSTI.....	33
6.6 PROSTOROVÉ ROZMÍSTĚNÍ UKRAJINCŮ V ČESKU V LETECH 2005, 2010 A 2015	34
6.7 NELEGÁLNÍ MIGRACE Z UKRAJINY DO ČESKA	37
6.8 MIGRAČNÍ TEORIE A UKRAJINSKÁ MIGRACE OD ČESKA.....	39
6.9 BUDOUCNOST UKRAJINSÉ MIGRACE DO ČESKA	40
7 ZÁVĚR.....	42

Přehled zkratk

ČR – Česká republika

ČSFR – Česká a Slovenská Federativní Republika

ČSÚ – Česká statistický úřad

EU – Evropská unie

HDP – Hrubý domácí produkt

IOM – International Organisation for Migration

OECD - Organisation for Economic Co-Operation and Development

OSN – Organizace spojených národů

MFA - Ministry of Foreign Affairs of Ukraine

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

MV ČR – Ministerstvo vnitra České republiky

MZV ČR – Ministerstvo zahraničních věcí České republiky

NATO – Severoatlantická aliance

RISU - Religious Information Service of Ukraine

SLDB 2011- Sčítání lidu, domů a bytů 2011

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

UKRSTAT - State statistics service of Ukraine

UNHCR – The UN Refugee Agency

WB – The World Bank

Seznam tabulek

Tab. č. 1: Přehled migračních teorií od poloviny 19. Století

Tab. č. 2: Nezaměstnanost na vybraných územích a EU, 2008–2014

Tab. č. 3: Míra inflace ve vybraných zemích a EU, 2008–2014

Tab. č. 4: Roční růst/pokles HDP (v %) na vybraných územích a EU, 2008–2014

Tab. č. 5: Zásady politiky vlády ČR v oblasti cizinců, 2003

Tab. č. 6: Cizinci s povoleným pobytem, Česko, 2004–2008

Tab. č. 7: Cizinci s povoleným pobytem, Česko, 2009–2014

Tab. č. 8: Ukrajinci s povoleným pobytem v Česku, 1994–2000

Seznam grafů

Graf č. 1: Počet obyvatel, 1989–2015, Ukrajina

Graf č. 2: HDP na obyvatele v dolarech, 2006–2010, Ukrajina

Graf č. 3: Vývoj počtu cizinců podle typu pobytu, 1993–2015

Graf č. 4: Vývoj počtu Ukrajinců v Česku dle pobytu a počet přistěhovaných, 2001–2007

Graf č. 5: Nelegální pobyt cizinců na území Česka, 2005–2014

Seznam obrázků

Obr. č. 1: Sousední státy a rozdělení Ukrajiny, 2010

Obr. č. 2: Prostorové rozmístění Ukrajinců dle okresů, Česko, 2005

Obr. č. 3: Prostorové rozmístění Ukrajinců dle okresů, Česko, 2010

Obr. č. 4: Prostorové rozmístění Ukrajinců dle okresů, Česko, 2015

1 Úvod

Každý rok se zvyšuje absolutní počet migrantů na světě. V roce 2015 jich bylo na celkově 244 milionů (OSN 2015). Mezinárodní migrace a otázky kolem ní jsou teď v Česku a v Evropě velmi diskutovaným tématy. Od roku 2015 probíhá tzv. migrační krize, kdy do Evropy proudí velké množství uprchlíků zejména ze zemí Blízkého východu a z Afriky (UNHCR 2016). Evropské migrační politiky nejsou na takový nápor uprchlíků připravené a vzniká zde mnoho problémových situací, od politických rozepří mezi státy, přes špatné integrační politiky evropských zemí až po konfliktní situace se samotnými uprchlíky. Evropské státy se snaží nelézt řešení situace, které by vyhovovalo uprchlíkům, jejich cílovým zemím a zemím, přes které se procházejí.

Česko se do mezinárodní migrace zapojovalo i před politickou revolucí v roce 1989, ovšem ne v takové míře jako po ní. Komunistický režim takřka neumožňoval jakýkoliv druh mezinárodní migrace, ale pouze migraci v rámci státu. Emigrace byla ve většině případů nelegální a imigranti pocházeli z převážně komunistických zemí (Kuba, Vietnam, SSSR atd.). Do Česka se začali vracet lidé, kteří emigrovali z politických důvodů. V první polovině 90. let se stalo Česko z tranzitní země zemí cílovou (Pavlík a kol. 2002). Do Česka začalo mířit stále větší množství migrantů ze zemí bývalého SSSR (především Ukrajinci), ze Slovenska, Německa, Vietnamu a dalších států (Pavlík a kol. 2002). Česko nabízelo politicky stabilní zemi, která transformovala ekonomiku bez větších obtíží, tím pádem měla dostatek pracovních příležitostí, které byli (pro některé migranty) zajímavě finančně ohodnoceny a byli zde dobré podmínky pro život.

Ukrajina se odpojila od SSSR v srpnu roku 1991. Po zisku nezávislosti se země ocitla ve velkých ekonomických problémech. Transformace hospodářství vedla k větší nezaměstnanosti, hyperinflaci, nízkým mzdám, chudobě a celkově zhoršení životní podmínek v zemi (Hlušíková 2013). Ukrajinci začali řešit nedostatek financí cyklickými pracovními migracemi do zemí s lepší ekonomickou situací. Mířili do Ruska, především ze střední a východní Ukrajiny a do západních zemí, hlavně ze západní části Ukrajiny. Domů posílají tzv. remittance – vydělané peníze v cílové zemi (Drbohlav, 2015). Ukrajina každoročně ztrácí velký počet obyvatel a počet obyvatel v zemi každoročně klesá.

Tato práce se zabývá analýzou migrace z Ukrajiny do Česka po jejím odtržení od SSSR. Přesněji se snaží analyzovat migraci za pomoci ukazatelů, jako např. vývoj počtu přistěhovaných Ukrajinců v porovnání s jinými zeměmi, jejich celkové počty, procentuální podíl mužů a žen, zastoupení dle věkových kategorií. Mezi otázky na které se práce snaží odpovědět patřily tyto - jak se měnil počet přistěhovaných? Jak se měnilo pořadí Ukrajinců ve srovnání s jinými státy? V jakých věkových kategoriích se tito migranti převážně nacházeli? Bylo více mužů či žen?

Práce představuje historii migrace z Ukrajiny na území Česka, odkud pocházeli, jak a jestli vůbec se tyto migrační proudy měnily od přelomu 20. a 21. století. V práci bude vysvětleno, podle jakých kritérií se potenciální migrant rozhodoval o eventuální migraci. Budou představeny migrační teorie, které se dají aplikovat na tento model migrace, tedy převážně pracovní cyklické migrace mezi dvěma ekonomicky rozdílnými státy. Popíše vývoj migrační politiky Česka ve zmíněném období, dále představí restriktivní a liberální kroky, které Česko podnikalo a jaký měli vliv na migraci. Mapy o počtu zastoupených Ukrajinců dle okresů ukáží, jak se měnil počet Ukrajinců a jejich prostorové rozmístění.

Téma je aktuální zejména kvůli politické situaci na Ukrajině, jelikož i ta může ovlivnit mnoho Ukrajinců k eventuální migraci. Dále pak kvůli sledování vývoje počtu Ukrajinců na území Česka, jelikož se dlouhodobě zvedal jejich počet a ovlivňovali nejenom socioekonomickou strukturu českého trhu práce, ale i demografickou strukturu celé populace. Nesmíme zapomenout i na tzv. remitence, které tvoří velkou část peněz, které si v Česku vydělají a posílají je na Ukrajinu. Tyto peníze pak také z velké části ovlivňují ekonomiku na Ukrajině.

2 Migrace

„ ‚Homo migrans‘ existuje stejně dlouho jako ‚Homo sapiens‘, neboť pohyb z místa na místo patří k podmínkám lidského bytí podobně jako zrození, nemoc a smrt. Migrace jako sociální procesy jsou – pokud si odmyslíme útky a nucené migrace – odpovědí na více či méně komplexní ekonomické, ekologické, sociální a kulturní podmínky existence člověka. Dějiny migrací jsou proto součástí obecných dějin a jen na jejich pozadí je lze pochopit. Platí to rovněž pro dějiny evropské migrace.“ (Bade 2000, s. 7).

Úplně nejjednodušeji se dá migrace vysvětlit jako přesun jedince či nějaké skupiny lidí z jednoho místa na jiné místo v prostoru. Migraci se snaží, alespoň částečně vysvětlit celá řada definic a teorií. Drbohlav (1999, s. 75) charakterizuje migraci takto: „Migrace je jedna z forem prostorové mobility obyvatelstva. Tou rozumíme pohyb obyvatelstva v geografickém prostoru z důvodu uspokojování potřeb v širším významu tohoto pojmu. Prostorová mobilita není pouhým fyzickým přemístěním, ale je to též proces výběru místa, spojený s emocionální vazbou k objektům či prostorovým celkům.“ Nesmí se zapomínat na to, že migrace není záležitostí pouze geografickou, ale že podíl na migraci má více faktorů - od sociálních, kulturních, politických až po ekonomické.

Přemísťování člověka provází z různých důvodů tisíce let. Již v prehistorickém období se lidé museli přesouvat, ať už kvůli potravě či klimatickým podmínkám. Později se přesouvaly i společnosti, které se zaměřovaly na zemědělství, např. kvůli vyčerpané půdě nebo kvůli zvětšujícímu se počtu obyvatel ve společenství (neolit). To byl pouze začátek vývoje civilizací, který ukazuje, že tu migrace vždy byla. Jako další příklady by se daly uvést např. vojenské výboje (Mongolové, Římané, Makedonci), stěhování národů v Evropě či kolonizace Ameriky po roce 1492 (a s ní spojené přesouvání černošského obyvatelstva z Afriky) a další. I dnes v 21. století migrace nepřestává a je možná nejobjemnější (dle absolutních počtů) v historii lidstva. Dle zprávy OSN „International migrant report 2015“ (2016) bylo v roce 2015 na světě 244 milionů mezinárodních migrantů (lidé, kteří žijí v jiné zemi, než se narodili). To je více než 3% podíl na celkovém obyvatelstvu země. Oproti roku 2000 se jednalo o nárůst bezmála o 41 % lidí. Dva ze tří těchto migrantů žili v Evropě nebo v Asii (OSN 2016).

Evropa v současné době (2016) zažívá velkou migrační krizi. Jenom v roce 2015 se přes Středozemní moře dostalo do Evropy přes milion uprchlíků, což je oproti minulým letům několikanásobný nárůst – z 59 tisíc v roce 2013 na 216 tisíc v roce 2014 (UNHCR 2016). Evropské země na tento nárůst nejsou připraveny a jednají o krocích, které by vedly ke zlepšení situace, jak cílových zemí, tak samotných migrantů.

2.1 Typy migrací

V současné době rozlišujeme celou řadu různých typů migrací. Dle Drbohlava (1994) bylo v historii mnoho různých důvodů k migraci - politická nestabilita zemí, socioekonomické problémy či přírodní katastrofy. V následujícím textu se bude věnována pozornost vysvětlení těchto typů migrací:

- vnitřní a vnější migraci,
- legální a nelegální migraci,
- dobrovolná a nucená migraci,
- trvalá, dočasná, sezonní a cyklická migraci.

Tato dělení jsou převážně dichotomická (až na migrace dle planované doby pobytu) a velmi teoretická. V mnoha případech by se mohly jednotlivé kategorie (jednotlivá rozdělení) prolínat s jinými. (např. trvalá nucená migrace, dobrovolná nelegální migrace atd.)

První typ migrace je rozdělen podle toho, zda se migrant stěhuje v rámci jednoho státu (vnitřní migrace), nebo zda toto území opouští (vnější migrace). Vnitřní, neboli vnitrostátní migrací se rozumí stěhování člověka mezi různými územními jednotkami v rámci jednoho státu (Matoušek 2008). Může se jednat např. o stěhování mezi kraji Česka (Peleta a Jandová 2010). Vnější, neboli mezinárodní migrace označuje pohyb migrantů mezi různými zeměmi (Matoušek 2008). Při tomto typu migrace může přibývat, či ubývat obyvatelstvo země. Teoreticky může být migrace „nula“ (např. když je stejný počet vystěhovalých a přistěhovalých). Člověk opouštějící zemi se nazývá emigrant (emigrace - vystěhování) a člověk přicházející do země je nazýván imigrant (imigrace - přistěhování).

Migrace dle plánované doby pobytu se dělí na trvalou, dočasnou, sezonní a cyklickou. Jak je patrné z názvu, dočasná migrace je na rozdíl od trvalé jen přechodná. Migrant se nechce v cílové zemi usadit. Cyklická migrace je typická tím, že migrant jezdí neustále do jiné země (např. za prací) a zpět do země původu. Z tohoto ohledu jsou v Česku typickými migranty právě Ukrajinci. Dalším typem je sezonní migrace. Tento typ je opět spojován s pracovní migrací, kdy migranti vyjíždějí za sezonními pracemi (např. v zemědělství a stavebnictví) za vidinou lepšího výděлку než v zemi původu (Stojanov a Gladišová 2011). V některých případech se může stát, že migrant, který vycestoval dočasně, nakonec své rozhodnutí přehodnotí a v zemi zůstane natrvalo.

Dalším typem jsou migrace dle dobrovolnosti, které se dělí na dobrovolnou a nucenou. Lidé, kteří migrují dobrovolně, tak učinili z vlastní vůle (např. kvůli studiu, lepším pracovním příležitostem nebo velké chudobě v zemi původu). Míra dobrovolnosti je různá. Např. ze země, ve které obyvatelé hladoví, odejít mohou, ale nemusí – nicméně zůstat by mohlo znamenat umřít hladu. Zde se potenciální migrant rozhoduje dle aktuální situace. Opakem je migrace nucená neboli nedobrovolná. Lidé jsou buď přímo či nepřímo nuceni opustit původní zemi kvůli situaci, která se tam odehrává. Tito nedobrovolní utečenci jsou nazýváni uprchlíky. Mohou utíkat z různých důvodů - od diktátorských režimů, válečných konfliktů, nebo náboženského útlaču (Stojanov a Gladišová 2011). Lidé mohou nedobrovolně migrovat i kvůli přírodním katastrofám. Nucená migrace také zahrnuje násilné přesídlení vládou (viz, např. Čína a Tři soutěsky).

S přistěhovalectvím souvisí další rozdělení a to na legální a nelegální migraci. Legální migrací se rozumí splnění všech podmínek pro získání pobytového oprávnění na území státu (Holubová 2015). Drbohlav (2008, s. 19) uvádí že: „Nelegální migrace a ekonomické aktivity migrantů, které nejsou v souladu se zákonem, jsou obecně nebezpečným fenoménem. Tím, že jsou mimo právo a zákon, podkopávají samu podstatu demokratického systému, který je na dodržování principů práva založen.“ Na území cizího státu ilegální migranti se dostávají samy různými způsoby (např. přicestují na turistické vízum a zůstanou i po jeho vypršení), nebo jsou např. nelegálně převáděni/převáženi různými skupinami organizovaného zločinu. Ne pokaždé nastává nelegální migrace překročením hranice, v mnoha případech může nastat až během pobytu v zemi. K těmto případům patří neúspěšní žadatelé o azyl, kteří zůstanou

v zemi i po zamítnutí žádosti, lidé, kteří neodcestují po skončení povolení k pobytu či vypršení krátkodobého víza. Migrant může pobývat v zemi legálně, ale nelegálně v ní pracovat. Je celá řada různých problémů týkajících se nelegální migrace (Drbohlav 2008). Tento typ migrace vede k různým nelegálním aktivitám migrantů (např. práce na černo).

2.2 Vybrané migrační přístupy/teorie

V současné době neexistuje jednotná (hlavní) migrační teorie. Kvůli různým faktorům (sociální, politickým, ekonomickým) ovlivňujících migraci by to ani nebylo možné (Zimová 2006). Autoři různých migračních teorií se snažili alespoň o dílčí vytvoření teorie a to tak, že ji vytvořili za svou oblast výzkumu jak, ale uvádí Drbohlav a Uherek (2007, s. 3): „Drtivá většina z tzv. teorií migrace nejsou v pravém slova smyslu teoriemi. Nesplňují totiž některá základní kritéria, která v případě teorií musí být dodržena – např. nemají obecnou platnost, jednotlivé části nejsou logicky provázány nebo např. nemají současně funkci explanační i predikační. Často tedy jde spíše o tzv. koncepty, perspektivy, přístupy, modely či prostou kumulaci nahromaděných pravidelností. Často tedy jde spíše o tzv. koncepty, perspektivy, přístupy, modely či prostou kumulaci nahromaděných pravidelností.“ V následujících odstavcích budou stručně představeny vybrané migrační teorie. V tabulce č. 1, je ucelený přehled migračních teorií pro lepší orientaci v historii jejich vytváření.

2.3 Ravensteinovy zákony migrace

První soubor migračních zákonitostí formuloval geograf Ernest Ravenstein v letech 1885 a 1889. Jednalo se o tzv. „ zákony migrace“, které vycházely z pozorování migrace do Londýna. Soubor těchto zákonitostí později rozvíjela celá řada autorů - např. Lee či Shaw (Drbohlav 1999). Drbohlav (1999) dále uvádí, že se nejednalo přímo o zákony ani migrační teorie, nýbrž o soubor migračních pravidelností. Využití těchto pravidelností v jiném čase a na jiném místě by nemělo takový výsledný efekt už jenom proto, že se musí zohlednit regionální geografický, ekonomický a demografický vývoj (Drbohlav 1999). Dle Ravensteina (1889; In: Procháková Ilinitchi 2010) se jednalo např. o tato tvrzení - většina migrantů preferuje kratší vzdálenosti, ti,

kterí cestují na větší vzdálenost, většinou míří do průmyslových center (mnozí ze zemědělských oblastí) nebo že každý migrační proud generuje migrační protiproud.

Tab. č. 1: Přehled migračních teorií od poloviny 19. století

Přehled migračních teorií od poloviny 19. století		
Autor	Teorie	Vznik
E. G. Ravenstein	Předchůdce „push - pull“ teorie	1885-1889
A. C. Haddon	Studie přistěhovalectví	1911
W. I. Thomas, F. Znaniecki	Koncept disorganizace	1918-1920
R. E. Park	Čtyři základní potřeby migranta	1925
A. W. Lewis	Makro teorie - neoklasická teorie ekonomické rovnováhy	1954
G. Myrdal	Teorie kumulativní příčiny	1957
D. J. Bogue	Push-pull teorie	1963
M. P. Todaro	Mikro teorie - neoklasická teorie ekonomické rovnováhy	1969
I. Wallerstein	Teorie světových systémů	1974
M. J. Piore	Teorie dvojího pracovního trhu	1979
G. J. Hugo	Teorie sítí	1981
J. T. Fawcett	Teorie migračních systémů	1989
O. Stark	Nové ekonomické přístupy	1985, 1991
D. S. Massey	Institucionální teorie	1993
S. Castles	Historicko - strukturalistický přístup	1998

Zdroj: Sociologický webzin (Michaela Vojtková), 2005, dostupný z: http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/124_socioweb_5.pdf

2.4 „Push“ a „Pull“ faktory migrace

Samotné důvody migrace se sledují z hlediska tzv. „push“ a „pull“ faktorů (Drbohlav a Uherek 2007). Dle Procházkové Ilinitchi (2010) je rozdíl mezi faktorem „push“ a faktorem „pull“ v tom, že „push“ faktory jsou ty, které nutí člověka k odchodu ze země, a „pull“ faktory naopak potenciálního migranta lákají. V obou případech je mnoho dílčích skutečností, které tato rozhodnutí ovlivňují. Mezi „push“ faktory může patřit politická situace (např. situace na východní Ukrajině v roce 2015), náboženská situace (např. střety mezi Sinhálci a Tamily na Šrí Lance) či ekonomická situace (nedostatek pracovních míst, nízké mzdy, chudoba). Důvodů pro opuštění země je velmi mnoho (Drbohlav a Uherek, 2007).

Na druhé straně jsou „pull“ faktory, tedy ty, které jedince lákají k přestěhování do nové země. Migranta přitahuje vidina lepšího života, který by mu mohlo přestěhování do nové země přinést. Mezi hlavní „pull“ faktory patří vyšší mzda, dostatek pracovních míst, školství, bydlení a celkově lepší životní podmínky v zemi. „Push“ a „pull“ faktorů je celá řada (Drbohlav a Uherek, 2007). Jelikož se tato práce zabývá migrací z Ukrajiny do Česka, tak se problematika „push“ a „pull“ faktorů objeví ještě v kapitole šesté kapitole, kde se tyto faktory blíže představí na ukrajinské migraci.

2.5 Neoklasické teorie migrace

Neoklasický ekonomický přístup se rozděluje na dvě kategorie – makroekonomický a mikroekonomický pohled na přístup k migraci. Makroekonomický přístup se zabývá sledováním migračních proudů podmíněných makroekonomickými determinanty, naopak mikroekonomický přístup sleduje chování jedinců (Drbohlav a Uherek 2007).

2.5.1 Neoklasický makroekonomický přístup

Tento přístup pojednává o migračním proudění lidí za prací podmíněným makroekonomickými determinanty (Massey 2008). Jako typický příklad lze uvést tzv. poptávkový šok (Procházková Ilinitchi 2010). V bohatších oblastech je na trhu práce velká poptávka po pracovnících (většinou méně kvalifikovaných), což vede ke zvyšování místních mezd. Pro migranty v tu chvíli začíná být práce na tomto místě zajímavější. Do této oblasti se začne stěhovat více lidí. S přibývajícím množstvím migrantů stoupá i počet zaměstnaných, což naopak vede ke snižování reálných mezd. Nevýhody tohoto přístupu můžeme spatřovat v nezohledňování některých sociálních faktorů, jako jsou např. nabídka bydlení a školství. Dále tento přístup nebere v potaz tzv. autonomní migraci – migraci iniciovanou firmami (Procházková Ilinitchi 2010).

2.5.2 Neoklasický mikroekonomický přístup

V mikroekonomickém přístupu je směr zájmu zaměřen přímo na jedince, který se rozhoduje, zda bude migrovat (Massey 2008). Jsou zkoumána a vyhodnocována racionální rozhodnutí, která k migraci vedou. Rozhodnutí zda migrovat je ovlivňováno celou řadou skutečností. Nejdůležitějšími faktory jsou pracovní příležitosti a výše zisku. Potenciální migrant dává do poměru výši zisku, počet pracovních příležitosti, náklady na život a různé sociální faktory. Rozdíl ve velikosti mezd mezi zemí původní a zemí cílovou by měl být značný. Pracovních příležitostí by měl být dostatek, aby měl migrant možnost najít jiné pracovní místo v případě propuštění. Samotná velikost výdělku je důležitá i kvůli nákladům spojeným s cestováním a bydlením (Procházková Ilinitchi 2010). Někteří migranti posílají rodinám tzv. remittance. Jedná se o peníze vydělávané v cizině a posílané rodině do zdrojové země (Massey 2008).

2.6 Nová ekonomie migrace

V této teorii, oproti mikroekonomické neoklasické teorii, se potenciální migrant nerozhoduje individuálně, ale v rámci rodiny (eventuálně domácnosti či komunity). Stejně jako v neoklasickém mikroekonomickém přístupu chce migrant co nejvíce maximalizovat svůj zisk, ale zároveň se snaží o minimalizování možných rizik (např. výkyvů na trhu práce). V porovnání s riziky již nehraje tak velkou roli zisk (Massey 2008). Dle Drbohlava (1999) se tato migrace stává prostředkem diverzifikace rodinných příjmů. Různí členové rodiny pracují v rodné zemi, ale i v zahraničí. V případě finančních problémů rodiny v zemi původu (např. nízké mzdy, nemoc, ztráta zaměstnání atd.) pomáhají posílané remittance.

2.7 Teorie dvojího trhu

Dle Drbohlava a Uherka (2007) se jedná o ekonomicky založenou mezinárodní migrační teorii. Vyspělé společnosti neustále požadují zahraniční pracovní sílu pro svůj pracovní trh, který je rozdělen do dvou základních sektorů. Primární sektor zaměstnává domácí obyvatele, většinou vzdělané lidi. Výhodou tohoto sektoru je vysoký plat, možnost kariérního růstu a dobré pracovní podmínky. Druhý (sekundární) sektor je tvořen z velké části zahraničními pracovníky. Práce bývá fyzicky náročná,

hůře finančně ohodnocená, bez možnosti kariérního růstu a často nebezpečná (Drbohlav, Janská a Šelepová 1999). Domácí obyvatelé tuto práci nechtějí dělat, tím vzniká tlak na firmy a ty tuto situaci řeší zahraničními pracovními migranty (Drbohlav a Uherek 2007).

2.8 Teorie sítí

Tato teorie sleduje migraci z pohledu mezilidských vztahů a vazeb, díky nimž se jedinci či skupiny lidí vzájemně ovlivňují (Drbohlav a Uherek 2007). Massey (2008) tvrdí, že migrační sítě jsou tvořeny mezilidskými vazbami – mezi komunitami, rodinou, přáteli, kteří migrovali, a mezi těmi, kteří zůstali v původní zemi. Migranti, kteří žijí v hostitelské zemi delší dobu, mohou poskytnout potenciálnímu migrantovi informace o pracovním trhu či o možnosti bydlení, a tím mu výrazně pomoci s rozhodováním o případné migraci a ulehčit mu start v nové zemi (Elsner, Narciso a Thijssen 2013). Pileček (2010) nazývá tyto vazby a výhody plynoucí z nich – sociální kapitál.

3 Charakteristiky Ukrajiny po roce 1991

V této kapitole budou představeny charakteristiky Ukrajiny a Česka. Půjde o základní charakteristiky obyvatelstva, ekonomiky a politiky mezi lety 1991–2015. Ukrajina je země ležící ve střední části východní Evropy. Velikost Ukrajiny je 603 700 km² (Worldatlas 2015). Sousedé Ukrajiny jsou na severovýchodě Rusko, na severu Bělorusko, na jihozápadě Rumunsko, Maďarsko, Moldavsko a na západě Slovensko a Polsko. Hlavním a největším městem Ukrajiny je Kyjev s 2 904 381 obyvateli (UKRSTAT 2015). Ukrajina se člení na 24 oblastí, 2 města se zvláštním statutem (Kyjev a Sevastopol) a autonomní republiku Krym (MFA 2015). Na obrázku č. 1 je zobrazeno výše uvedené rozdělení Ukrajiny.

Obr. č. 1: Sousední státy a rozdělení Ukrajiny, 2010

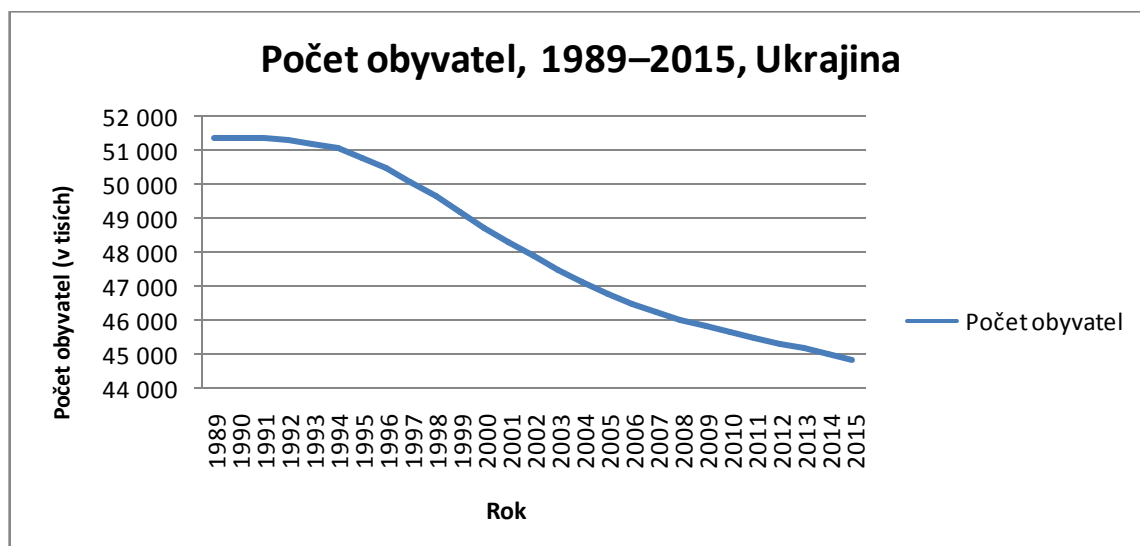

Zdroj: Michal Novotný, 2010, dostupné z: gisserver.fsv.cvut.cz/gisserver/ypdml0/Ukrajina_Novotny.pdf

3.1 Obyvatelstvo Ukrajiny po roce 1991

Ukrajina měla k 1. 12. 2015 42 774 605 obyvatel. Toto číslo nezapočítává obyvatele z okupovaných území autonomní republiky Krym a města Sevastopol (UKRSTAT 2015). V grafu č. 1 můžeme vidět vývoj obyvatelstva na Ukrajině od roku 1989. Z grafu je patrné, že od rozpadu SSSR v roce 1991 se znatelně snižoval počet obyvatel až do roku 2015. Krátce po odpojení Ukrajiny od SSSR se jednalo o počty v řádech desítek tisíc obyvatel a v pozdějších letech i v řádech stovek tisíc obyvatel ročně. To bylo způsobeno přirozeným úbytkem obyvatelstva a záporným migračním saldem (IOM 2011). Migračním saldem se rozumí rozdíl mezi přistěhovalety a vystěhovalety (ČSÚ 2004), v tomto případě mezi Ukrajinou a jinými státy. Tento trend v posledních letech pomalu stagnuje.

Graf č. 1: Počet obyvatel, 1989–2015, Ukrajina

Zdroj: OSN 2015, WorldPopulationProspects: The 2015 Revision, dostupné z: <http://esa.un.org/unpd/wpp/Download/Standard/Population/>, vlastní zpracování

Národnostní složení Ukrajiny je takřka identické jako v době odtržení od SSSR, největší část tvoří Ukrajinci - 77,8 %, zbytek tvoří Rusové - 17,3 %, Bělorusové - 0,6 %, Moldavané - 0,5 %, Bulhaři – 0,4 %, Poláci – 0,3%, Rumuni - 0,3 % a ostatní - 3,8 % (UKRSTAT 2001). Znatelný je pouze pokles počtu Rusů z 22,0 % na 17,3 % mezi lety 1989–2001 (UKRSTAT 2001). Od východu na západ se dle statistických údajů zvětšuje zastoupení ruské menšiny (UKRSTAT 2001). Novější data o zastoupení

různých národnostních skupin nejsou dostupná, a proto tato práce vychází z dat z let 1989 a 2001. Dle odhadu MZV ČR (2016) žije na území Ukrajiny okolo 10 tisíc českých krajanů.

Dle údajů z roku 2011 tvoří na Ukrajině 97 % ze registrovaných náboženských komunit křesťanství. Nejzastoupenější křesťanskou skupinou jsou ortodoxní křesťané, kteří tvoří polovinu z všech křesťanských komunit (RISU, 2011). Státním jazykem je ukrajinština, ovšem nezanedbatelná část obyvatel mluví rusky (svým mateřským jazykem). Ruština převládá ve východních regionech a na Krymském poloostrově (Kaarbaeva, 2013).

3.2 Politická situace na Ukrajině po roce 1991

Ukrajina vznikla odtržením od SSSR 24. 8. 1991. Současným prezidentem Ukrajiny je Petro Porošenko (k 1. 1. 2016). Ukrajina není v současné době členem NATO ani EU. Země stojí na pomezí vlivu západní Evropy a Ruska. Velký vliv na vývoj země měla tzv. oranžová revoluce. V letech před touto „revolucí“ byla země politicky zaměřena na východ (na Rusko). Oranžovou revolucí se rozumí sled událostí, které následovaly po druhém kole prezidentských voleb na konci listopadu roku 2004, ve kterých zvítězil proruský kandidát Viktor Janukovyč. Lidé okolo opozičního kandidáta Viktora Juščenka se vzbouřili a v reakci na tuto situaci parlament přiznal, že volby byly zfalšované. Viktor Juščenko se tak po protestech a nových volbách stal prezidentem. Důležitým faktem bylo, že nový prezident byl prozápadní (Shvetsova 2006). Kaarbaeva (2013) ve své práci píše: „Obecně se situace kolem Ukrajiny charakterizuje následovně: na Západě si neví rady, na Východě se čeká.“ Dlouhotrvající napjaté vztahy s Ruskem vyústily v politickou krizi v roce 2013. Na východních hranicích došlo k ozbrojenému konfliktu mezi proruskými separatisty a ukrajinskou armádou, což vyústilo v zabrání Krymu Ruskem. Krize na východě probíhá dodnes (2016).

3.3 Ekonomický vývoj Ukrajiny po roce 1991

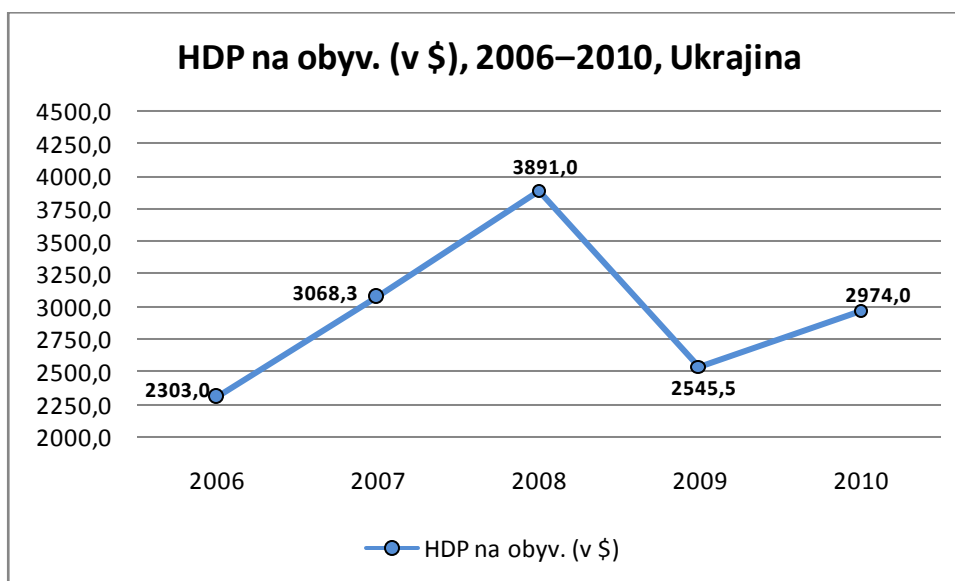
Po odpojení od SSSR provázela Ukrajinu celá řada ekonomických problémů. V první řadě byl důležitý přechod z centrálně plánovaného hospodářství na tržní ekonomiku (Hlušíková 2013). Nejjednodušeji se dá rozdíl mezi centrálně plánovaným hospodářstvím a tržní ekonomikou vysvětlit takto: za centrálně plánovaným hospodářstvím stojí tzv. centrální plán, ve kterém bylo přesně dáno kolik čeho, kdy a pro koho bude vyrobeno. Těmto plánům se v zemích východního bloku říkalo „pětiletky“. Naopak tržní hospodářství se přizpůsobuje spotřebitelům. Zboží je vyráběno na základě poptávky, tedy toho, co lidé chtějí, potřebují a o co mají zájem (Holman 2000).

Ukrajina měla po vyhlášení nezávislosti velké problémy s přechodem na tržní ekonomiku. Země, která dříve dostávala rozkazy z SSSR, byla najednou odkázána sama na sebe (Hlušíková 2013). Hlušíková (2013) uvádí, že mezi prvotní problémy patřil prudký pokles reálných mezd (mezi lety 1990–1993 až o 60 %). Další ranou pro ukrajinské obyvatelstvo byla hyperinflace v roce 1993. Ta vedla ke znehodnocení úspor obyvatel. Hospodářská recese pokračovala až do roku 1999 (Hlušíková 2013).

V roce 1996 došlo k měnové reformě. Stávající měnu nahradila ukrajinská hřivna. Hřivna byla velmi slabá, což nebylo dobré pro investice a hospodářský růst země (Sutela, 2012). Inflace byla mezi lety 1996–2000 na vysoké úrovni - v průměru se pohybovala na hranici 31,5 % (WB 2016). V ukrajinské společnosti představuje a představovala velký problém korupce. Oligarchové dosahovali svých zájmů lobováním a úplatkářstvím. To se ukázalo hlavně při privatizaci velkých ukrajinských podniků, ze kterých měli obrovský profit (Puglisi 2003).

K hospodářskému růstu země docházelo v letech 2000–2008 v průměru o 7,4 % ročně (Sutela, 2012). Bylo zaznamenáno výrazné snížení nezaměstnanosti - z 11,6 % v roce 2000 přes 7,2 % v roce 2005 až na 6,4 % v roce 2008 (WB 2016). Graf č. 2 znázorňuje vývoj HDP (na obyvatele, v dolarech) mezi lety 2006–2010. Z obrázku je patrný konstantní růst mezi lety 2006–2008, který začal na začátku 21. století. Výrazné snížení v roce 2008 byl způsobenou hospodářskou krizí, která vedlo k poklesu HDP (na obyvatele) mezi lety 2008–2009 o téměř 1350 \$.

Graf č. 2: HDP na obyvatele v dolarech, 2006–2010, Ukrajina

Zdroj: WB, 2016, dostupné z: <http://data.worldbank.org/country/ukraine>

Velkou ranou pro ukrajinskou ekonomiku byla hospodářská krize, která začala v roce 2008. Celkem 20,5 % HDP Ukrajiny (v roce 2008) pokrýval státní dluh, v roce 2010 již 40,5 % a s politickou krizí v roce 2014 stoupl na 71,2 %. (Trading economics 2016). V tabulce č. 2 je znázorněn vývoj nezaměstnanosti na Ukrajině, v Česku, EU a Rusku. Důležitým milníkem je počáteční rok v tabulce (2008), kdy zasáhla uvedená území ekonomická krize. Očividně krize měla vliv na všechna tato území. O kvalitě Ukrajinských a Ruských dat se dá polemizovat. Samotná práce s daty se ovšem velmi zlepšila (OECD, 2013).

Tab. č. 2: Nezaměstnanost na vybraných územích a EU, 2008–2014

Nezaměstnanost (v %)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ukrajina	6,4	8,8	8,1	7,9	7,5	7,2	7,7
Česko	4,4	6,7	7,3	6,7	7,0	7,0	6,1
Evropská unie (EU 28)	7,0	9,0	9,6	9,7	10,5	10,9	10,2
Rusko	6,2	8,3	7,3	6,5	5,5	5,5	5,1

Poznámka: Pro někoho by mohla být překvapením vcelku velká nezaměstnanost v EU, ale ta se dá vysvětlit následky ekonomické krize a vysokou nezaměstnaností v Řecku a ve Španělsku (EUROSTAT, 2016). **Zdroj:** WB a Eurostat, 2016, vlastní zpracování

V další tabulce (č. 3) je ucelený přehled vyvíjejících se hodnot inflace. Krize opět ovlivnila všechna vybraná území, ovšem u Ruska a Ukrajiny trvalo vzpamatování z dané situace podstatně déle. V roce 2007 byla na Ukrajině míra inflace 12,8 %, v Rusku 9 % a v Česku 2,9 %, ovšem v roce 2009 bylo Česko již na hodnotě 0,6 % a zbylé dvě země se na původní hodnotu teprve dostávaly. V roce 2013 je u Ukrajiny hodnota -0,3 % a jednalo se o takzvanou deflaci.

Tab. č. 3: Míra inflace ve vybraných zemích a EU, 2008-2014

Míra inflace (v %)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ukrajina	25,2	15,9	9,4	8,0	0,6	-0,3	12,2
Česko	6,3	0,6	1,2	2,2	3,5	1,4	0,4
Evropská unie (EU 28)	4,2	1,0	1,7	3,3	2,7	1,4	0,2
Rusko	14,1	11,7	6,9	8,4	5,1	6,8	7,8

Zdroj: WB a Eurostat, 2016, vlastní zpracování

Poslední tabulka č. 4 je určena k porovnání území z hlediska meziročního růstu a poklesu HDP. Mezi lety 2008–2009 je opět vidět velký skok, který je ovšem záležitostí pouze jednoho roku. V roce 2010 jsou již všechna území v kladných hodnotách, u ČR a EU byla další léta v záporných hodnotách minimálně (2012, 2013). Rok 2014 na Ukrajině byl patrně ovlivněn politickou situací a spory s Ruskem.

Tab. č. 4: Roční růst/pokles HDP (v %) na vybraných územích a EU, 2008–2014

Roční růst/pokles HDP (v %)	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ukrajina	2,3	-14,8	4,2	5,2	0,2	0,0	-6,8
Česko	2,7	-4,8	2,3	2,0	-0,8	-0,7	2,0
Evropská unie (EU 28)	0,5	-4,4	2,1	1,7	-0,5	0,0	1,3
Rusko	5,2	-7,9	4,5	4,3	3,4	1,3	0,6

Zdroj: WB a Eurostat, 2016, vlastní zpracování

4 Migrační politika Česka v období 1990–2015

„Migrace je komplexním a dynamickým jevem, který má na Českou republiku společenské a ekonomické dopady. Vstup, pobyt a integrace cizinců na území České republiky jsou procesy s možnými pozitivními i negativními důsledky pro českou společnost – procesy, které jsou do značné míry závislé na aktivním a flexibilním přístupu České republiky.“ (MV ČR 2015, s. 4). V této kapitole bude představen vývoj české migrační politiky mezi lety 1990–2015. Jaký význam měla pro Česko porevoluční migrační politika, jak se tato politika vyvíjela, jaký migrační statut Česko mělo a především jak ovlivňoval legislativní rámec tok migrantů do Česka. Budou zde představeny důležité zákony a opatření, které ovlivňovaly tuto politiku, a dále význam EU v utváření české migrační politiky. Migrační politika bude periodizována podle Drbohlava (2010).

4.1 Migrační politika Česka v období 1990–1992

Krátce po revoluci, konkrétně mezi lety 1990–1992, dochází ke změnám politického a ekonomického prostředí v Československu, vzniká tzv. Československá federativní republika a později se mění na ČSFR. Tato republika se stává zemí s otevřenou migrační politikou. V této době přestal být problém emigrovat či imigrovat, jak tomu bylo za komunistického režimu. Hledaly se nové možnosti, jak se vypořádat s problematikou mezinárodní migrace. Inspirace přicházela především z vyspělých zemí západní Evropy (Drbohlav, 2010).

Velmi rychle byla přijata nová migrační legislativa (Drbohlav 2010). Jak píše Drbohlav (2010, s. 72): „Migrační politika počátku 90. let tak kvůli upřednostnění ‚rychlosti před propracovaností‘ postrádala koncepčnost a systematičnost“. Určitým posunem dopředu bylo vydání nového zákona č. 123/1992 Sb., o pobytu cizinců na území ČSFR (Zákon č. 123, 1992). Baršová a Barša (2005, s. 221–222) nový zákon popsali ve svém díle takto: „Nový zákon o pobytu cizinců, účinný od září 1992, neusiloval ani tak o omezování migrace jako spíše o její sledování, evidenci a možnost policejně zasáhnout proti nelegální migraci a cizincům, kteří nerespektovali zákonné požadavky“. V tomto zákonu byla upřesněna nová struktura pobytových statutů. Cizinci z velkého množství zemí mohli vstoupit na naše území bez víza (např. Ukrajina a země

bývalé SSSR) a podávat žádosti k dlouhodobému pobytu na území ČSFR. Problém nastával ve chvíli, kdy si cizinci chtěli podat žádost o povolení k trvalému pobytu. Tuto žádost mohli podávat pouze rodinní příslušníci českých občanů a lidé, kteří potřebovali pomoc z humanitárních důvodů (Drbohlav, 2010). Jedinou možností k získání trvalého pobytu byl pro cizince sňatek s českým občanem (Baršová a Barša 2005). Dle Drbohlava (2010) byla nevýhodou migrační politiky této doby skutečnost, že na území ČSFR mohl přicestovat takřka kdokoli. Migrace nebyla regulována ani nijak zvlášť omezoována. V mezinárodním měřítku se ČSFR jevila v tomto ohledu jako velmi liberální stát (Drbohlav 2010).

4.2 Migrační politika Česka v období 1993–1998

Dne 1. 1. 1993 dochází k rozdělení ČSFR na dvě samostatné republiky – Česko a Slovensko. Od této doby byli Slováci na území Česka bráni jako cizinci. Zákon vydaný v roce 1993 pod č. 40/1993 Sb. o nabytí a pozbytí státního občanství ČR umožňoval Slovákům učinit prohlášení o nabytí českého občanství na krajském úřadě dle trvalého pobytu. V případě, že byl občan v zahraničí, mohl tak učinit na zastupitelském úřadu ČR (Zákon č. 40, 1993). Této možnosti využilo téměř 400 000 Slováků. Další výhody, které Slováci měli, se týkaly pracovního povolení a povolení k pobytu, ani o jedno z těchto povolení nemuseli žádat oproti jiným cizincům. To platilo až do roku 2004, od té doby mají občané všech zemí EU stejná práva (Drbohlav 2010).

Česko udržovalo i nadále velmi liberální migrační politiku. Drbohlav (2010) uvádí, že jedno z menších restriktivních v zákonu č. 190/1994 Sb., který doplňoval zákon č. 123/1992 Sb. o článek, který dával za povinnost mít u sebe dostatečné finanční prostředky nebo doklady, které potvrdí zajištění peněžní částky pro pobyt v Česku (Drbohlav, 2010). V rámci novely živnostenského zákona z roku 1995 mohli cizinci de facto provozovat živnost jako čeští občané po splnění určitých podmínek, šlo např. o dokázání trestné bezúhonnosti v Česku, ale i v zemích odkud přišli nebo ve kterých pobývali posledních několik let (Drbohlav 2010).

Mezi lety 1996–1998 začala probíhat jednání o vstupu Česka do EU. Některé body, jejich splnění bylo podmínkou pro vstup do EU, patřily do kategorie migrační a integrační politiky. Velmi výstižně to vyjádřil Drbohlav (1998, nestránkováno): „Dá se říci, že migrační politika České republiky se ‚vytvořila sama‘, a to díky postupné (plánované a realizované) integraci do západoevropských struktur“. Samozřejmě se na tom podílel i ekonomický a sociální vývoj na území Česka. Mezi lety 1993–1995 klesala postupně míra registrované nezaměstnanosti z 3,52 % na 2,93 %. Od roku 1996 však tato míra rostla, což vedlo k restriktivnějším krokům. Jednalo se vždy o míry k poslednímu dnu roku (31. 12.) V roce 1998 stoupla tato míra již na 7,48 % a v roce 2000 dokonce dosahovala hranice necelých 8,8 % (ČSÚ 2015). Přísnější vyhodnocování vydání pracovního povolení od roku 1998 vedlo ke snížení počtu zahraničních pracovníků na českém trhu práce (Drbohlav 2008).

4.3 Migrační politika Česka v období 1999–2002

Důležité pro další vývoj migrační politiky v ČR bylo přijetí dvou nových zákonů. Jednalo se o azylový zákon č.325/1999 Sb. a cizinecký zákon č. 326/1999 Sb. Tyto zákony vstoupily v činnost 1. 1. 2000 (Zákon č. 325, 1999 a Zákon č. 326, 1999). Nový cizinecký zákon byl důležitý hlavně kvůli zavedení zcela nového vízového a pobytového režimu. Cizinci od této doby nemohli žádat o vízum a o prodloužení pobytového povolení přímo v Česku, jak tomu bylo do této doby, ale museli žádat ještě předtím, než do Česka odcestovali. To samé platilo u změny účelu pobytu, která musela být podána ze zahraničí, společně s podáním nové žádosti o vízum. Důsledkem těchto opatření byl pokles počtu migrantů na území Česka. Upraveny byly i typy pobytu a to na přechodný a trvalý. Pod přechodný typ patřil vstup bezvízový, krátkodobý s vízem do 90 dnů a dlouhodobý s vízem nad 90 dnů. S krátkodobým vízem museli migranti prokazovat na hranicích dostatečnou finanční hotovost a zajištěné zdravotní pojištění, cizinci s dlouhodobým vízem museli mimo to dodat i výpis z trestního rejstříku ze země původu a z Česka (Drbohlav 2010; Zákon č. 325, 1999; Zákon č. 326, 1999).

V roce 2000 byla dle právních předpisů EU udělena vízová povinnost pro některé státy tzv. třetích zemí (jde o státy, které nejsou součástí EU, např. Ukrajina a některé postsovětské republiky). Tato povinnost je jednou ze součástí přístupových požadavků

EU a současně také ochrana v boji proti nelegálním ekonomickým aktivitám cizinců v ČR. Azylový zákon č. 325/1999 Sb. byl obohacen (dle požadavků EU) o Londýnské rezoluce z roku 1992 (Drbohlav 2010). Najdková (2007, s. 19–20) vysvětluje význam těchto rezolucí: „Ty definovaly ‚zjevně neopodstatněné‘ azylové žádosti, pojem třetích hostitelských (nebo bezpečných) zemí, kterými žadatelé o azyl prošli a kam mohou být navraceni, a také země, kde obecně neexistuje vážné riziko pronásledování. Tyto koncepty měly zrychlit proceduru posuzování azylových žádostí.“ Užívání pojmu „azylant“ začalo být dané zákonem pro člověka, kterému byl udělen azyl (Zákon č. 325, 1999). Dle Drbohlava (2010) byla česká migrační politika azylantům velmi nakloněná. Příkladem může být vstup azylanta na pracovní trh bez žádosti o pracovní povolení, finanční podpora azylantovi či integrační program pro azylanty. Tato vstřícnost a pomoc začala být ve velké míře zneužívána, šlo např. o podávání žádostí k pobytu a práci lidmi, kteří tuto pomoc nepotřebovali. V boji proti tomu vznikla v roce 2002 novela zákona, která o rok (od podání žádosti) oddalovala žadatelům o azyl možnost pracovat (Drbohlav 2010).

V reakci na zhoršující se demografickou a socioekonomickou situaci v Česku začalo MV ČR v roce 2001 pracovat na tzv. „Aktivním výběru kvalifikovaných zahraničních pracovníků“. Jednalo se o získávání kvalifikovaných (minimálně středoškolsky vzdělaných) zahraničních pracovníků – začal platit v roce 2003, vybíraných podle bodového systému s omezenou roční kvótou (Vavřečková a kol. 2006). Motivací pro ně mohla být např. zkrácená doba čekání na trvalý pobyt, která pro ně byla pouze 2,5 roku (Drbohlav 2010). Zpočátku byla určena pouze pro osoby z Bulharska, Kazachstánu a Chorvatska, během let se seznam zemí postupně rozšiřoval - v roce 2004 např. o Bělorusko a Moldavsko (Vavřečková a kol. 2006). Bohužel se tento projekt nesetkal s velkým úspěchem. Do roku 2008 se jednalo pouze o pilotní verzi a v roce 2010 byl projekt ukončen úplně (Informace MPSV 2010 a Drbohlav 2010).

4.4 Migrační politika Česka v období 2003–2008

Dne 1. 5. 2004 vstoupila Česko do EU. Jak uvádí Drbohlav (2010) Česko se přizpůsobovalo migrační politice EU ještě před samotným vstupem do unie. Po vstupu do unie, sdílelo Česko se státy EU společnou migrační politiku, ze které vyplývalo společné právo a povinnosti pro jednotlivé země. Občané ze zemí Evropského společenství a Švýcarska nemuseli žádat o pracovní povolení a o povolení k pobytu. Naopak obyvatelé některých zemí mimo EU museli pro vstup do Česka žádat o vízum. V této době také znikl tzv. institut povolení k dlouhodobému pobytu. Migranti, kteří pocházeli ze třetích zemí mohli získat povolení k dlouhodobému již po ročním pobytu v zemi (Drbohlav 2010; Prausová 2012). Vláda ČR vydala v roce 2003 šest základních zásad politiky vlády v oblasti cizinců. Tyto zásady jsou vypsány v tabulce č. 5.

Tab. č. 5: Zásady politiky vlády ČR v oblasti cizinců, 2003

Zásady politiky vlády ČR v oblasti cizinců, 2003	
Zásada č. 1	Česká republika s ohledem na mezinárodní závazky, které pro ni vyplývají z členství v Evropské unii, důsledně prosazuje řídicí roli státu v oblasti migrace.
Zásada č. 2	Migrační politika státu je založena na koordinovaném postupu všech státních orgánů, orgánů územní a zájmové samosprávy a na podpoře ze strany dalších subjektů zabývajících se migrací.
Zásada č. 3	Migrační politika státu je zaměřena na odstraňování všech forem nelegální migrace a jiných nelegálních aktivit a to jak opatřeními na poli mezinárodní spolupráce, tak i opatřeními národními.
Zásada č. 4	Migrační politika státu neklade překážky legální migraci, a podporuje imigraci, která je pro stát a společnost v dlouhodobé perspektivě přínosná.
Zásada č. 5	Realizace migrační politiky státu předpokládá široké zapojení nevládních a dalších organizací občanské společnosti.
Zásada č. 6	Česká republika se spolupodílí na úsilí světového a evropského společenství na řešení migračních důsledků humanitárních krizí a na odstraňování příčin těchto jevů.

Zdroj: Vláda ČR, 2003, dostupné z:

https://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/D376DFB23057E7E6C12571B60070FBF3

Celkově se dá říct, že období mezi lety 2004–2008 bylo velmi bohaté na celou řadu častých legislativních opatření týkajících se pobytu a zaměstnávání cizinců. V roce 2004 vstoupil v činnost zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb., který určoval podmínky zaměstnávání cizinců (Zákon č. 435, 2004). V roce 2006 byla dle zákona č. 161/2006 Sb. zkrácena doba k získání trvalého pobytu z deseti na pět let (Zákon č. 161, 2006). Toto opatření, které zkrátilo dobu čekání na české občanství, bylo liberálnějšího rázu, jelikož migrant mohl požádat o české občanství po pěti letech trvalého pobytu na území ČR (Baršová a Barša 2005). To bylo velmi vstřícné nařízení, takže oproti tomuto zákonu byla vydána novela zákona č. 379/2007 Sb. o pobytu cizinců (Zákon č. 379, 2007). Tato novela měla za cíl bojovat proti účelovým sňatkům, kdy cizinec mohl získat povolení k trvalému pobytu až po dvou letech v Česku a musel být alespoň rok manželem/manželkou českého občana. V tabulce č. 6 je uveden počet cizinců s povoleným pobytem v Česku.

V roce 2003 byl do české legislativy zařazen tzv. institut dočasné ochrany, jednalo se o ochranu velkého počtu uprchlíků, kteří by se nemohli vrátit z určitého důvodu do země původu (Drbohlav 2010). Doplnková ochrana udělována pouze na určitou dobu, naopak azyl je napořád (MV ČR 2015). Mezi důvody, které tuto ochranu umožňují, patří např. války či porušování lidských práv (Drbohlav 2010). V roce 2005 byla vydána novela azylového zákona č. 57/2005 Sb. tato novela obsahovala dvě nové směrnice EU, které byly začleněny do českého práva. Šlo o směrnice stanovující minimální normy pro přijímání žadatelů o azyl a směrnice o právu na sloučení rodiny (Zákon č. 57 2005). Další novela byla vydána v roce 2006. Jednalo se o novelu zákona č. 165/2006 Sb. doplněného o normy, podle kterých se určuje status „uprchlík“, a o tzv. doplňkovou ochranu. Ta měla zaručit ochranu lidem, kteří sice nesplňovali podmínky pro udělení azylu, ale návrat do jejich původní země by pro ně mohl mít vážné následky (např. mučení, vězení či zabítí). (Zákon č. 165, 2006 a Drbohlav 2010). Dne 21. 12. 2007 vstoupila ČR do schengenského prostoru. Češi mohou cestovat bez kontrol v rámci schengenského prostoru EU (Evropská komise 2015).

Tab. č. 6: Cizinci s povoleným pobytem, ČR, 2004–2008

Cizinci s povoleným pobytem, ČR, 2004–2008					
Stav k 31. 12. roku	2004	2005	2006	2007	2008
Cizinci s povoleným pobytem (celkem)	254 294	278 312	321 456	392 087	438 301
Trvalý pobyt	99 467	110 598	139 185	158 018	172 927
Přechodný pobyt	154 827	167 714	182 271	234 069	265 374

Zdroj: Zprávy o migraci 2004–2008, MV ČR, vlastní zpracování, dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizi-ncu-v-ceskerepublice-za-roky-2001-2013.aspx>

4.5 Migrační politika Česka od roku 2008 do současnosti

V roce 2008 zastihla ČR hospodářská krize. V tabulce č. 7 je uveden počet cizinců v Česku s povoleným pobytem. Odpovědí orgánů české migrační politiky na krizi bylo postupné vydávání restriktivních opatření, která měla snížit počet pracovních migrantů a zajistit více práce pro české občany (Kušniráková a Čížinský 2011). Za zmínku stojí zákaz dodávání zahraničních pracovníků pracovními agenturami firmám či postupnému zvyšování pokut za nelegální migraci (Drbohlav 2010). V rámci zákona o zaměstnanosti došlo 1. 1. 2009 k zavedení tzv. zelených karet. Zelená karta byl doklad, který obsahoval povolení k dlouhodobému pobytu a povolení k zaměstnání v ČR (Horáková 2008). Cizinci, kteří splnili podmínky pro získání zelené karty, byli obsazováni většinou do dělnických pozic v českých průmyslových firmách. Vydávání zelených karet bylo ovšem načasováno přesně do doby, kdy se nejvíce projevily dopady hospodářské krize, proto byl tento projekt v začátcích využíván pouze omezeně (Horáková 2008). Na podobném principu vznikl 1. 1. 2011 na základě zákona č. 427/2010 Sb. projekt tzv. modrých karet (Zákon č. 427, 2010) Na základě tohoto projektu byli vybíráni vysoce kvalifikovaní (většinou vysokoškolsky vzdělaní) pracovníci třetích zemí, kteří získali možnost pracovat v rámci EU - dlouhodobý pobyt a pracovní povolení (Horáková 2008).

Od 1. 1. 2014 platí zákon o státním občanství ČR (Zákon 2014). Význam tohoto zákona spočívá zejména v umožnění dvojího občanství. Dříve platilo, že se ziskem

českého občanství se člověk vzdal občanství původního. Česká vláda si od toho kroku slibovala větší počet žádostí o české občanství (Zákon č. 186, 2013) V roce 2013 bylo v Česku uděleno celkem 2 253 státních občanství, o roku později, tedy v roce kdy začal platit výše zmíněný zákon, bylo uděleno 4 915 občanství. Počty udělených občanství se tedy rapidně zvedly. Pro představu bylo v roce 2014 uděleno Ukrajincům 2077 občanství. V roce 2013 jich bylo pouze 947 (MVČR 2016).

Tab. č. 7: Cizinci s povoleným pobytem, ČR, 2009–2014

Cizinci s povoleným pobytem, ČR, 2009–2014						
Stav k 31. 12. roku	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Cizinci s povoleným pobytem (celkem)	433 305	425 301	436 389	438 213	441 536	451 923
Trvalý pobyt	181 161	189 962	198 051	214 027	238 904	251 342
Přechodný pobyt	252 144	235 339	238 338	224 186	202 632	200 581

Zdroj: Zprávy o migraci 2004–2008, MV ČR, dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx>

5 Migrace z Ukrajiny do Česka před rokem 1989

Na konci 19. století se v českých zemích začali ve větším množství objevovat ukrajinští občané různých sociálních skupin, kteří se na tato území přesouvali za prací a za vzděláním. Tito lidé většinou pocházeli ze západních částí Ukrajiny, z tzv. Haliče¹. Méně vzdělaní hledali práci na Moravě a ve Slezsku, především v zemědělství nebo v dolech. Vzdělanější pracovali ve státní správě a ve školství (např. na univerzitách). Více se do českého vnitrozemí dostávali ukrajinští občané během první světové války, když prchali před ruskou armádou. Z důvodu konfliktu mezi Ukrajinou a Polskem se uprchlíci nemohli vrátit zpět hned po první světové válce (Zilynskyj 1995).

Po vzniku Československa byla součástí tohoto území i tzv. Podkarpatská Rus². V době před vznikem samostatného Československa bylo pro obyvatelstvo z Podkarpatské Rusi pracovníě atraktivnější území Uherska, to se ovšem po první světové válce změnilo a do českých zemí začala z této oblasti proudit méně kvalifikovaná pracovní síla (zejména ve 20. a 30. letech). Ta postupně nahradila tradiční pracovní sílu z oblasti Haliče. Druhá světová válka byla pro všechny slovanské národy obdobím útlu. Ukrajinci v Sudetech byli často pracovníě vykořisťováni nacistickým režimem. Německo si na česká území přiváželo i tzv. „ostarbeitery“ (přivlečené osoby) z Ukrajiny. Ukrajinci zůstali v Československu i po konci války, z důvodu obav ze SSSR, který již před válkou omezoval ukrajinské národní smýšlení (Zilynskyj 2002). Ukrajinci opouštěli i česká území a emigrovali na Západ (např. do západní části Německa). Po roce 1945 začalo pro Ukrajince žijící na československém území těžké období. Různé kulturní spolky, školy a centra byly zrušeny a na jakoukoliv snahu o vytvoření nepolitického uskupení bylo pohlíženo, jak uvádí Zilynskyj (2002), jako na snahu o ukrajinský buržoazní nacionalismus.

¹ Součást Rakouska-Uherska.

² Dnes patří Ukrajině.

6 Migrace do Česka mezi lety 1991–2015

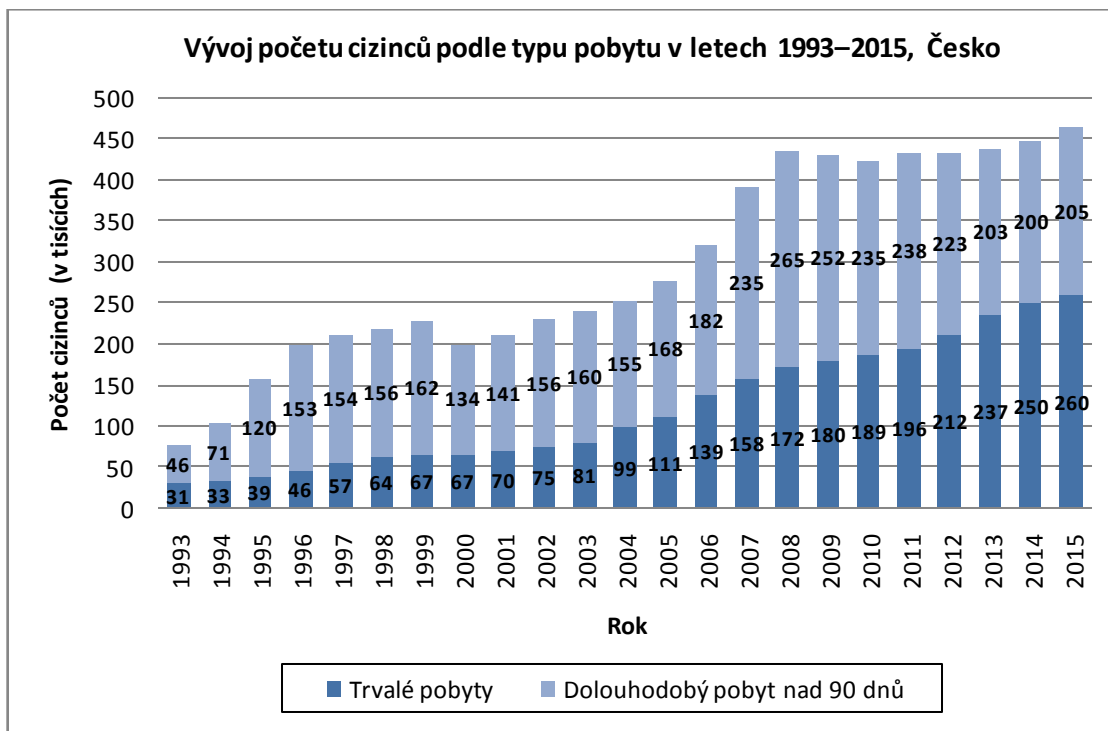
Od sametové revoluce v roce 1989 migrace stále více ovlivňovala populační vývoj Česka. To bylo způsobeno možnostmi svobodně emigrovat či imigrovat. Politický vývoj vedl ke změně migračního statutu země, již v roce 1991 se země změnila z emigrační na imigrační, zatím však pouze tranzitního charakteru (Horáková 2003). Sametová revoluce otevřela české hranice a s nimi i možnost lidem svobodně cestovat – v roce 1990 bylo evidováno dvakrát více vystěhovalých a třikrát více přistěhovalých (Pavlík a kol., 2002). Pavlík a kol. (2002) tvrdí, že v první polovině 90. let mělo Česko problém se statistikami migrace - podhodnocený objem migrace, migrační saldo naopak nadhodnocené, a proto jsou data o migraci patrně zkreslena. Jedním z důvodů byla i vzájemná migrace mezi Českem a Slovenskem, která se v roce 1993 stala mezinárodní.

Mezi lety 1993–1997 se postupně zvyšoval počet přistěhovalých cizinců (z téměř 6 tisíc na 13 tisíc cizinců). Kvůli přísnější imigrační legislativě EU se změnil statut Česka z tranzitní na cílovou zemi migrantů (Pavlík a kol. 2002). To bylo způsobeno tím, že EU na své území přijímala méně migrantů a Česko začalo být pro pracovní migranty stále zajímavější. Kvůli častým neopodstatněným žádostem o azyl a také kvůli nelegální migraci se i česká imigrační politika zpříšňovala. S podáním žádosti o vstup do EU bylo nutné, aby se Česko více přiblížilo unijní migrační politice, což vedlo k zavedení shodných migračních opatření (Drbohlav 2010). Kvůli zpřísnění imigrační politiky vůči státům z východní Evropy klesl v roce 2000 počet přistěhovalých cizinců oproti roku 1997 o 5 tisíc lidí z 12 880 na 7 802 (Pavlík a kol. 2002).

Rok 2001 byl významný změnou metodiky sledování počtu migrantů. Před vydáním tohoto opatření se evidovaly pouze osoby, které změnily trvalé bydliště. Nově se do migrace díky této změně započítávali azylanti i lidé s dlouhodobým vízem (nad 90 dnů), kteří žili v Česku alespoň jeden rok. Tato evidence migrantů se více přibližovala realitě (Pavlík a kol. 2002). Počet migrantů každoročně stoupal až do hospodářské krize v roce 2008 (ČSÚ 2016). Následující dva roky počty migrantů klesaly (viz. graf č. 3), po tomto období stagnace začal opět migrační růst (ČSÚ 2016).

V roce 2008 pocházel největší počet imigrantů (kromě Ukrajiny) z Vietnamu (13 368 lidí), Slovenska (7 592 lidí), Ruska (5 763 lidí), Německa (4 308 lidí), Mongolska (3 319) a Moldavska (3 319). Lidé z těchto zemí včetně Ukrajiny tvořili 72,7 % všech přistěhovaných cizinců (ČSÚ 2016).

Graf č. 3: Vývoj počtu cizinců podle typu pobytu, Česko, 1993–2015

Zdroj: ČSÚ – počet cizinců, 2016, v lastní zpracování

Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu#cr

6.1 Migrace z Ukrajiny do Česka po roce 1991

Historie migrace z Ukrajiny do Česka byla představena v předchozí kapitole. V dobách socialismu byly obě země migračně uzavřeny. Lidé nemohli své země opouštět volně a mezistátní migrace tak byla na minimální úrovni. Po sametové revoluci v roce 1989 a později po rozpadu SSSR (1991) se hranice obou zemí otevřely. Události, které se odehrávaly na Ukrajině po roce 1991 společně s transformací ekonomiky, způsobovaly ekonomicky podmíněnou cyklickou migraci (legální i nelegální), kdy Ukrajinci začali vyjíždět za prací na západ i na východ. K příkladům tzv. „push“ faktorů ukrajinské migrace patřily: nízké mzdy, hyperinflace (1993), chudoba, nízká životní

úroveň a politická nestabilita (Hlušítková 2013). Velký počet Ukrajinců se stěhoval za prací do Ruska, opačným směrem pak mířili do Česka, Itálie, Polska, Německa, Španělska a dalších zemí (Düvell 2006).

K příkladům „pull“ faktorů, které přitahovaly migranty, řadíme poptávku po pracovní síle v sekundárním sektoru, výrazně vyšší finanční ohodnocení a celkově lepší životní podmínky. Z tranzitní země (Česka) se postupem času stala pro většinu cizinců (včetně Ukrajinců) země cílová (Drbohlav, 2008). Dle Drbohlava (2015) je pro Česko migračně významná Zakarpatská oblast Ukrajiny. Drbohlav (2015) ve své práci uvedl, že největší část ukrajinských migrantů (2/3 ze všech) pochází ze západní části Ukrajiny – více než 80 % pak míří do zemí EU.

6.2 Migrace z Ukrajiny do Česka v období 1991–2000

V demografické ročence ČSÚ v roce 2011 jsou počty přistěhovalých Ukrajinců a počty přistěhovalých Rusínů spojené dohromady, společně jich tedy bylo 153. Od roku 2012 byli Ukrajinci v ročence osamostatněni a celkový počet přistěhovalých se zvedl na 172 osob. V roce 1993 se do Česka postupně přistěhovalo 279 osob z Ukrajiny. Co do počtu přistěhovalých cizinců byla Ukrajiny v tomto roce osmou nejvýznamnější zdrojovou zemí. V této době ještě v tomto ohledu nekonkurovala Slovensku – 7 276 osob ani Německu – 1 391 osob (Pavlík a kol. 2002). Přistěhovalým byla myšlena osoba, která změnila adresu trvalého pobytu – toto platilo pro cizince i pro občany Česka (ČSÚ 2008). Počet přistěhovalých Ukrajinců dále mírně rostl a v roce 1997 již překročil počet přistěhovalých Němců, kterých bylo v Česku 859 (Pavlík a kol. 2002).

V tabulce č. 8 je zaznamenán vývoj počtu přistěhovalých Ukrajinců mezi lety 1994–2000. Mezi lety 1997–1999 se tento počet výrazně neměnil, pokles je viditelný až mezi roky 1999–2000. Po celé toto období byl počet slovenských přistěhovalců větší než počet ukrajinských. Tento počet ovšem začal postupně klesat – ze 7 276 osob v roce 1993 na 2 826 v roce 2000 (Pavlík a kol. 2002). Více přistěhovalých mužů než žen se eviduje poprvé až v roce 2001 (ČSÚ 2015). Z tabulky je patrné snížení celkového počtu Ukrajinců mezi lety 1999–2000 z 65 883 na 50 212 lidí, což mělo za následek i snížení

procentuálního zastoupení Ukrajinců na celé populaci cizinců o 3,9 % (z 28,8 % v roce 1999 na 24,9 % v roce 2000). Toto snížení bylo způsobeno přísnějším vyhodnocováním vydání pracovního povolení, kvůli zvýšené nezaměstnanosti v Česku a restriktivnějším opatřením, které muselo Česko plnit jako jednu z podmínek vstupu do EU (Drbohlav 2008).

Tab. č. 8: Ukrajinci s povoleným pobytem v Česku, 1994–2000

Ukrajinci s povoleným pobytem v Česku, 1994–2000 (k 31. 12. roku)							
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Celkem	14230	28158	46303	43402	52684	65883	50212
Dlouhodobý pobyt*	12667	26038	43534	38770	46444	58093	41438
Počet přistěhovalých	456	846	1381	1524	1595	1676	1213
z toho mužů	150	345	680	618	694	640	356
z toho žen	306	501	701	906	901	1036	857

Zdroj: ČSÚ, Demografické ročenky 1993–2000, dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/casova_radademografie, **Poznámka:** *od roku 2000 do roku 2003 se jedná o vízum nad 90 dní, od roku 2004 o dlouhodobý pobyt nad 90 dnů

6.3 Migrace z Ukrajiny do Česka v období 2001–2007

Ukrajina byla mezi lety 2001–2003 na druhém místě co do počtu cizinců s povoleným pobytem v Česku, hned za Slováky. Důležitým poznatkem je fakt, že migranti, kteří získali české občanství, již nejsou zahrnuti ve statistikách. Počet Ukrajinců mezi výše zmíněnými lety stoupl z 51 825 v roce 2001 na 62 282 v roce 2003. V roce 2004 překročil počet Ukrajinců množství Slováků (78 263 v roce 2004; 102 594 v roce 2006). Procentuální podíl Ukrajinců v rámci cizinců postupně stoupal. V roce 2001 byl tento podíl 24,6 % (celkový počet cizinců – 210 793 osob), v roce 2006 dokonce 31,9 % všech dlouhodobě žijících cizinců v Česku – z celkového počtu cizinců – 321 456 osob (ČSÚ 2015). Drbohlav (2008) uvádí hlavní důvody pro udělení trvalého a dlouhodobého pobytu takto: u trvalého pobytu jde o sjednocení rodiny a vytvoření rodiny, naopak u dlouhodobého pobytu (včetně víza nad 90 dní) jde o zaměstnání a podnikání v Česku (Drbohlav 2008).

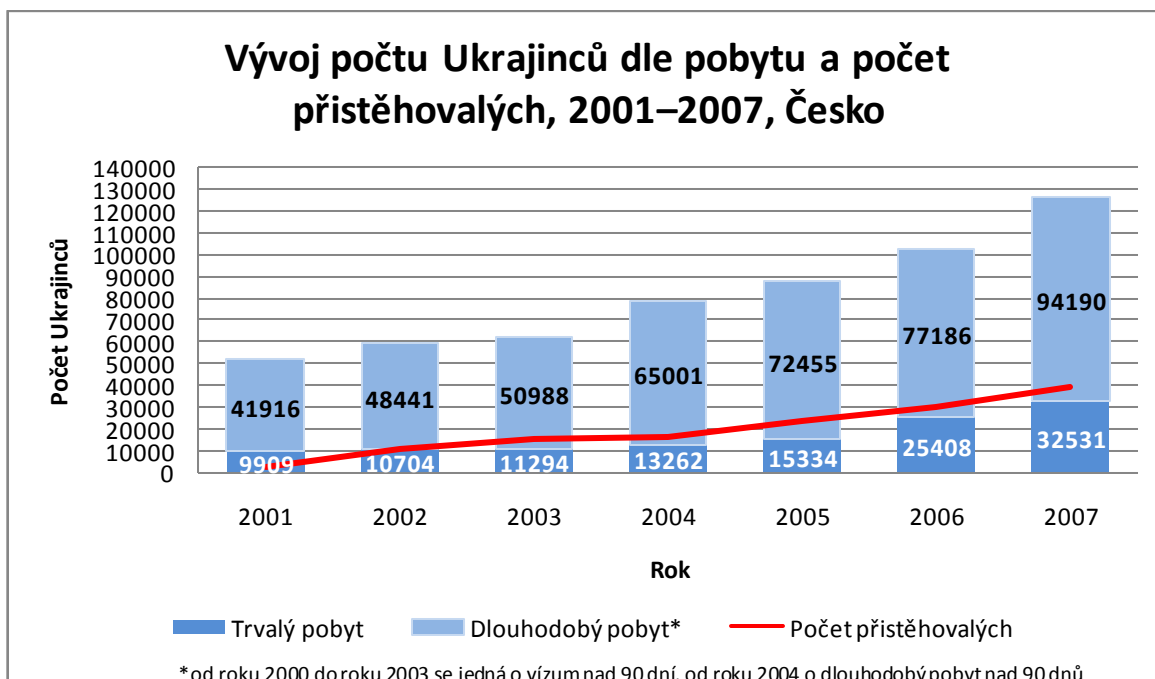
V roce 2006 tvořili cizinci 5% podíl na celkové pracovní síle Česka, což byl opět znatelný nárůst oproti roku 2001, kdy tento podíl činil 3,2 %. V roce 2006 tvořili Ukrajinci 25,5 % všech cizích pracovníků, které evidoval úřad práce³ (Horáková 2008; ČSÚ 2008). V roce 2001 tvořil tento podíl 23,3 %, což ukazuje, že procentuální zastoupení Ukrajinců na českém trhu práce se co do zastoupení mezi cizinci měnilo minimálně. V tomto období procentuální zastoupení stoupl o pouhých 2,2 % (ČSÚ 2016). Absolutní počty stouply tedy výrazně, relativní zastoupení minimálně.

Zajímavé jsou i počty zaměstnaných a počty živnostníků s ukrajinským občanstvím. V roce 2001 bylo evidováno více držitelů živnostenského oprávnění, v následujících letech se ovšem jejich počet výrazně neměnil (maximálně ve stovkách živnostníků za rok) oproti pracovníkům, jejichž počet stoupl z 17 475 v roce 2001 na 43 016 v roce 2006 (ČSÚ 2008; Horáková 2008). Nejvíce Ukrajinců bylo zastoupeno ve věkové kategorii 25–49 let. Muži ve věkové kategorii 20–49 let tvořili 50 % celé ukrajinské populace v Česku a ženy ve stejné věkové kategorii zastupovaly 31 %. Tato věková kategorie je výrazněji zastoupená i kvůli uplatnění migrantů na pracovním trhu. Dle teorie dvojího trhu pracují většinou tyto zaměstnanci ve druhém sektoru, tedy v pracích, které většinou nechťejí dělat domácí obyvatelé. K 31. 12. 2006 bylo evidováno 60,8 % ukrajinských mužů a 39,2 % žen (ČSÚ 2007).

Od roku 2001 byl znatelný nárůst počtu přistěhovalých Ukrajinců (což souviselo se změnou výše zmíněné metodiky evidence přistěhovalých), mezi lety 2001–2002 to bylo o téměř 8 tisíc Ukrajinců více. V roce 2007 se evidovalo 39,5 tisíce migrantů, což je 3,6 krát více než v roce 2002. Na konci roku 2007 bylo v Česku 126 721 Ukrajinců, to je více než dvojnásobek oproti roku 2001. V roce 2001 pocházelo nejvíce žadatelů o azyl v Česku z Ukrajiny – 4 420 z celkových 18 088 žádostí. Z tohoto počtu bylo vyhověno pouze třem žádostem (MV ČR 2015). V grafu č. 4 je znázorněn vývoj počtu Ukrajinců na území Česka dle pobytu, zároveň je v grafu i křivka znázorňující meziroční růst/pokles počtu přistěhovalých.

³ Jde pouze o pracující cizince.

Graf č. 4: Vývoj počtu Ukrajinců v Česku dle pobytu a počet přistěhovaých, 2001–2007

Zdroj: ČSÚ, 1993–2000, vlastní zpracování,

Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/casova_rada_demografie

6.4 Migrace z Ukrajiny do Česka v období 2008–2013

Do roku 2008 počet cizinců v Česku stoupal. Následná hospodářská krize však měla za následek snižování tohoto počtu a to až do roku 2010 – z 438 tisíc na 424 tisíc cizinců. Pokles počtu Ukrajinců v Česku ovšem pokračoval až do roku 2014 - 131 921 v roce 2008 a 104 156 v roce 2014 (ČSÚ 2016). To neměnilo nic na tom, že si v Česku v tomto období udržovali Ukrajinci dominantní postavení (24 % všech cizinců byli právě Ukrajinci - 2014). Počet přistěhovaých Ukrajinců meziročně klesal (2008–2011) až na 1980 přistěhovaých osob v roce 2011. O rok později se počet přistěhovaých opět trojnásobně zvýšil. Mezi lety 2010–2011 převýšil počet přistěhovaých žen počet mužů, což bylo dle statistik poprvé od roku 2000 (ČSÚ 2015). V roce 2013 žilo v Česku 51 % Ukrajinců s trvalým pobytem a 48 % s pobytem dlouhodobým (ČSÚ 2014).

V roce 2011 proběhlo v Česku SLDB 2011. V SLDB 2011 bylo zjištěno, že na území Česka žilo v tomto roce 422 276 cizinců. Nejčastější zemí původu byla Ukrajina s 27,7% zastoupením. Počet Ukrajinců se uváděl na 116 139 osob, 53,7 % tvořili muži. Ukrajinci migrovali stejně jako v předchozích letech především za prací. Nejvíce osob s ukrajinským občanstvím zastupovalo věkovou kategorii 25–44 let. Tato kategorie obsahovala 57 % všech Ukrajinců. Podíl zaměstnaných Ukrajinců byl 62 % a společně se Slováky (66,2 %) se jeví nejvíce ekonomicky aktivními. Dle vybraných odvětví pracovali převážně ve stavebnictví – 22,2 % a ve zpracovatelském průmyslu – 17,9 % (ČSÚ 2014).

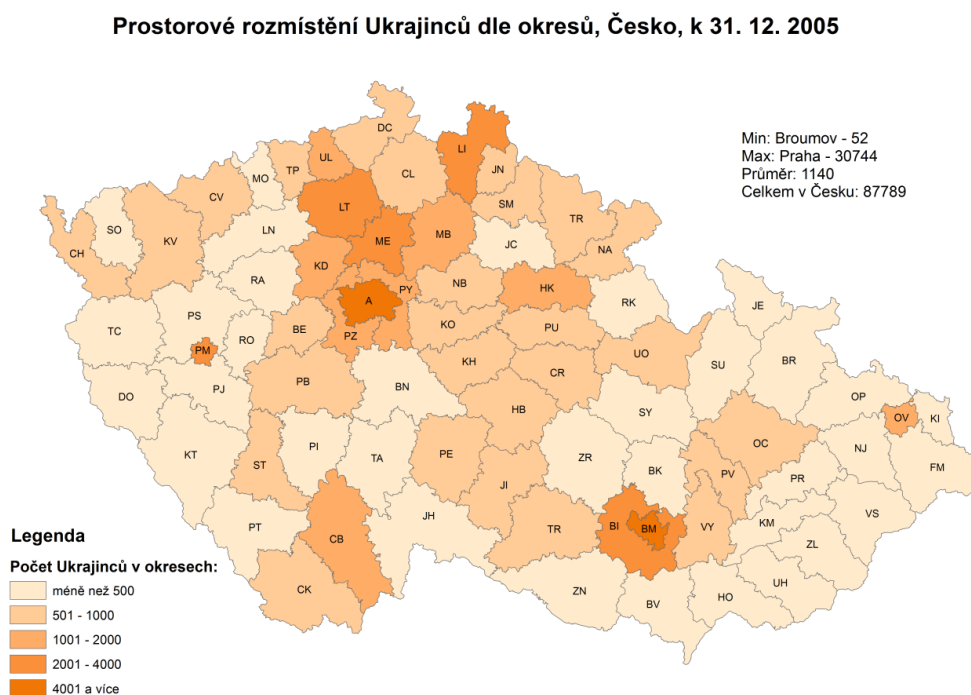
6.5 Migrace z Ukrajiny do Česka od roku 2014 do současnosti

Na území Česka bylo v roce 2014 registrováno 104 388 Ukrajinců. Trend z předchozích let, kdy meziročně ubýval počet Ukrajinců v Česku, stále pokračoval. V roce 2014 jich bylo o 982 méně. Tento pokle skončil v roce 2015, kdy stoupl počet Ukrajinců téměř o 1 500 lidí. Trvalý pobyt v Česku mělo více než 70 % z nich (ČSÚ 2014). Podíl Ukrajinců na celkovém počtu cizinců byl 22,7 %. V publikaci „Cizinci v České republice“ (2015) je zmíněno, že v roce 2014 uvádělo jako hlavní důvod pobytu 65 % občanů Ukrajiny práci nebo podnikání. V roce 2015 se celkově zvedl počet žadatelů o mezinárodní ochranu s největší pravděpodobností kvůli krizi na východě Ukrajiny. Celkově bylo podáno 1 156 žádostí. Nejvíce žádostí bylo podáno Ukrajinci. V roce 2013 podali Ukrajinci 145 žádostí, v roce 2014 jich bylo již 514. Do konce října roku 2015 přibylo dalších 573, z celkových 1 245 žádostí (ČSÚ 2015). V roce 2014 schválil stát Ukrajincům 25 žádostí o azyl. Marešová (2015) uvádí, že dalších 119 Ukrajinců obdrželo doplňkovou ochranu. Dá se předpokládat, že počet žádostí o azyl a doplňkovou ochranu bude s pokračující krizí na východní Ukrajině stejný nebo bud mírně narůstat.

6.6 Prostorové rozmístění Ukrajinců v Česku v letech 2005, 2010 a 2015

Dle Čermáka a Janské (2011) nejvíce přitahují zahraniční migranty velká města (Praha, Ostrava, Brno), místa kde jsou zahraniční ekonomické investice (Mladá Boleslav, Pardubice a Plzeň) a lázeňská města (Karlovy Vary, Poděbrady, Františkovy Lázně atd.). Jako výhodu velkých měst uvádějí více pracovních příležitostí a větší koncentraci občanů ze stejné země, ze které pocházejí oni sami, zde se také projevuje tzv. teorie sítí (Čermák a Janská 2011). Na obrazcích č. 2, 3 a 4 jsou zobrazeny mapy rozmístění Ukrajinců dle okresů v Česku v letech 2005, 2010 a 2015.

Obr. č. 2: Prostorové rozmístění Ukrajinců dle okresů, Česko, 2005

Zdroj: ČSÚ, 2005, vlastní zpracování (Arc Gis),

Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20556693/1414060103.xls/bcfcf5b-7afc-494b-8eaf-c7c869c5bff7?version=1.0>

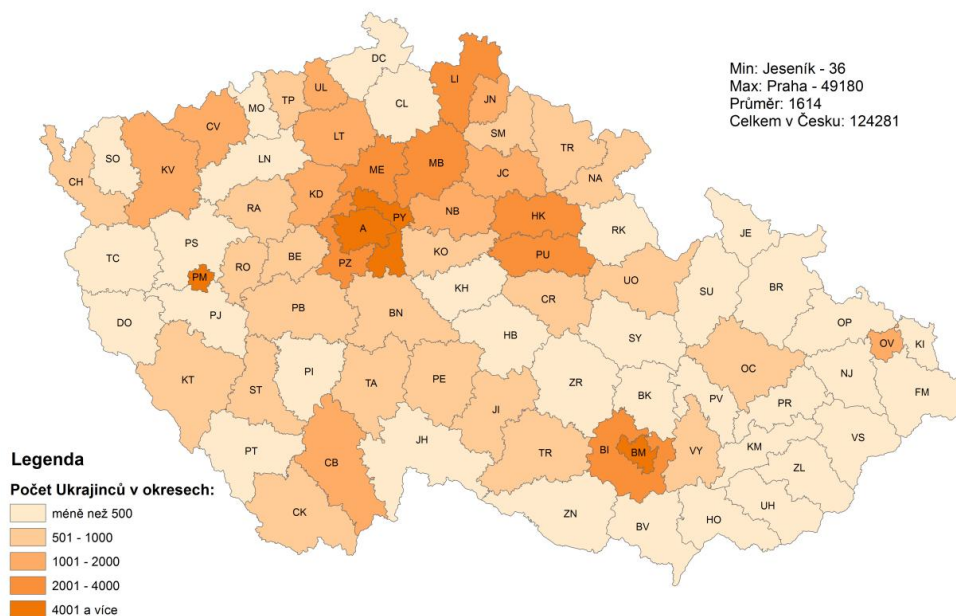
V uvedených mapách je patrný tzv. západo-východní gradient, kdy se snižuje počet Ukrajinců od západu na východ (Čermák a Janská 2011). Severozápad Čech a oblast okolo Prahy je znatelně více obydlená Ukrajinci než části Moravy a Slezska, kde se, až na samotnou Ostravu a okolí Brna, koncentruje Ukrajinců méně. Potvrzuje se i

mínění, že více cizinců žije v místech zahraničních ekonomických investic (Mladá Boleslav, Pardubice a Plzeň) a že okresy v severní části Česka jsou atraktivnější (Čermák a Janská 2011).

Mezi lety 2005–2010 stoupl počet Ukrajinců na území Česka téměř o 37 % - z 87 789 na 124 281 osob (ČSÚ 2016). Z map je patrné, že velký počet Ukrajinců sídlil ve Středočeském kraji, v roce 2005 jich bylo 12 634 a v roce 2010 dokonce 19 734. To bylo způsobeno nejen dostatkem pracovních míst v této oblasti, ale i relativní blízkostí Prahy (Čermák a Janská 2011). Celkovým počtem Ukrajinců se k Středočeskému kraji přibližoval kraj Jihomoravský s krajským městem Brnem. Většina Ukrajinců v tomto kraji žila právě v okresech Brno-město a Brno-venkov – 83,2 % v roce 2005 a 84,7 % v roce 2010. Z map je patrné nerovnoměrné rozdělení Ukrajinců na území Česka (ČSÚ 2016).

Obr. č. 3: Prostorové rozmístění Ukrajinců dle okresů, Česko, 2010

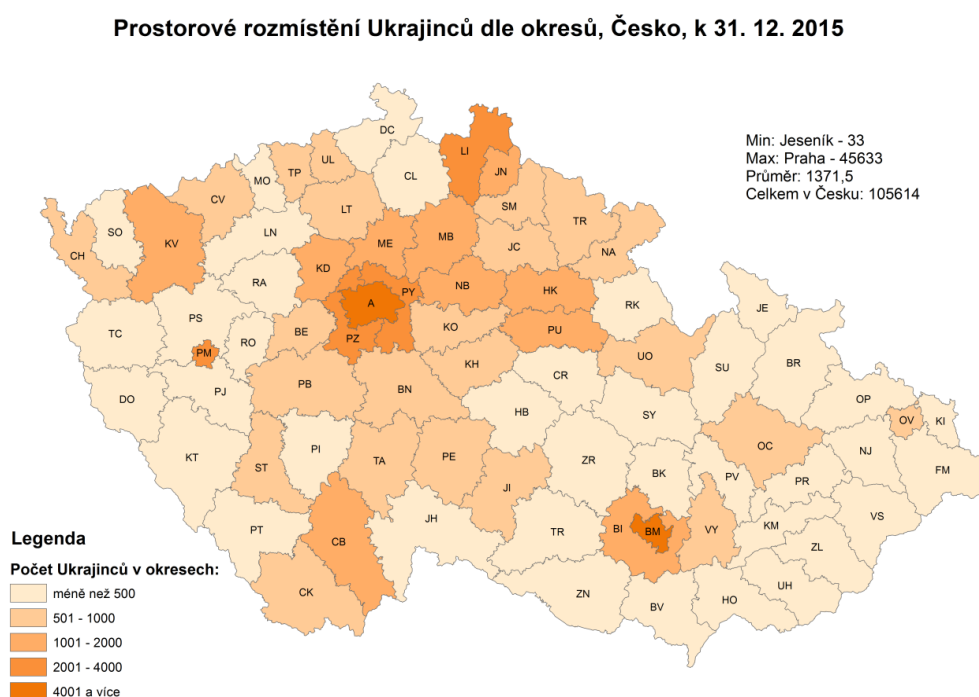
Prostorové rozmístění Ukrajinců dle okresů, Česko, k 31. 12. 2010

Zdroj: ČSÚ, 2016, v vlastní zpracování (ArcGis),
Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu

Oproti roku 2010 je v současné době na území ČR (k 31. 12. 2015) o 15 % Ukrajinců méně. Snižování počtu Ukrajinců se víceméně dotklo většiny okresů, až na výjimky jako Most, Domažlice či Písek. Stabilně zůstával velký počet Ukrajinců v blízkém okolí Prahy, ve Středočeském kraji a v severní části Čech, naopak nejméně jich je na Moravě a ve Slezsku, vyjma oblastí větších měst - Brno, Ostrava, Olomouc (ČSÚ 2016). Ze všech tří map se dá vyvodit závěr, že rozmístění Ukrajinců v rámci Česka je v tomto období relativně stabilní.

Obr. č. 4: Prostorové rozmístění Ukrajinců dle okresů, Česko, 2015

Zdroj: ČSÚ, 2016, vlastní zpracování (ArcGis), data dostupná z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu,

Samotnou Prahu nelze s ostatními okresy porovnávat. Její velikost, počet obyvatel a počet cizinců na jejím území z ní dělají zcela jedinečnou oblast, které je třeba věnovat zvláštní pozornost. Praha měla k 31. 12. 2015 1 267 449 obyvatel, z nichž bylo 171 408 cizinců, což je 13,5 % ze všech obyvatel. Ukrajinců bylo na území hlavního města Prahy 45 633, což bylo 3,6 % ze všech obyvatel a 26,6 % ze všech cizinců. V Praze žije

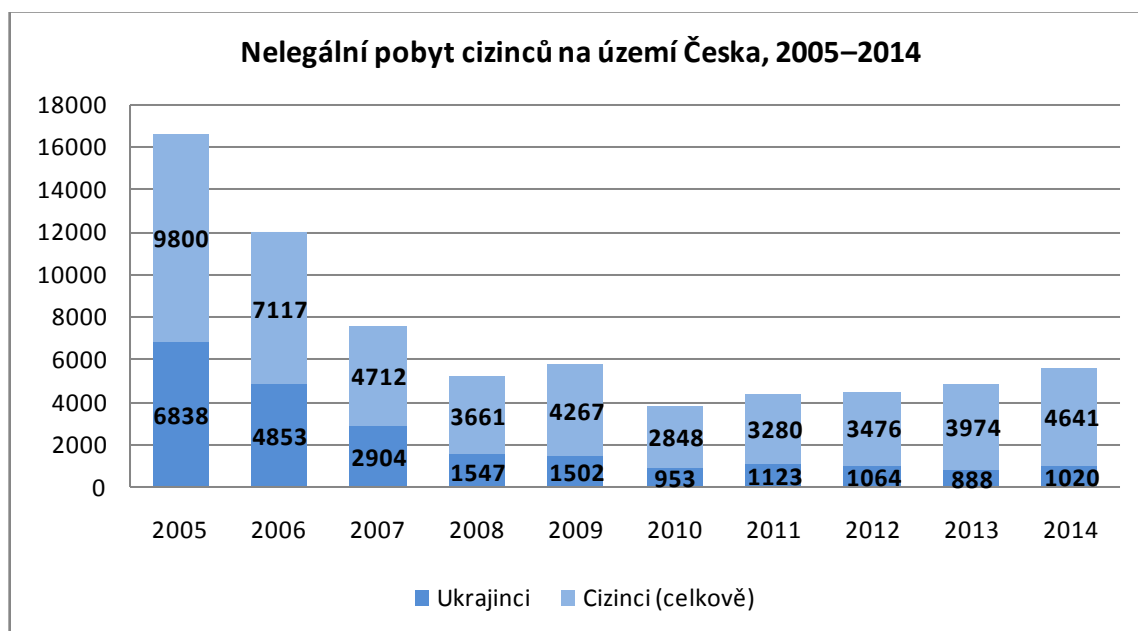
43,2 % ze všech Ukrajinců v Česku. Na území Prahy 4, 5 a 8 žilo dohromady 25 708 Ukrajinců. Toto číslo představovalo 56,3 % ze všech Ukrajinců v Praze (ČSÚ 2016). Toto rozmístění je způsobeno relativní blízkostí od centra Prahy a množstvím velkokapacitních ubytovacích zařízení v těchto pražských částech (Mejstřík 2013).

6.7 Nelegální migrace z Ukrajiny do Česka

Předchozí části práce nebraly v potaz tzv. nelegální migraci. Dle Leontiyevy (2005) je počet nelegálně žijících Ukrajinců na českém území minimálně stejný jako počet těch, kteří zde žijí legálně. Drbohlav a Lachmanová (2008) uvádí, že mezi základní datové zdroje k odhadování počtu nelegálních migrantů patří statistiky počtu zadržených. Drbohlav a Lachmanová (2008) tvrdí, že tato data jsou problematická. Někteří ze zadržených považují Česko pouze za tranzitní zemi. Od vstupu Česka do schengenského prostoru je mnohem jednodušší přechod mezi státy v rámci tohoto prostoru (Drbohlav a Lachmanová, 2008). Odhady jsou většinou prováděny experty přes migraci, kteří k tomu využívají vlastní výzkum, např. Delfy metoda pro odhad nelegálních pracovních migrantů v Česku využita Drbohlavem a Lachmanovou (2008).

Česko se s problémem nelegální migrace snažilo bojovat již od 90. let. Příkladem může být vydání vízové povinnosti pro některé země (na popud EU) v roce 2000 či vytvoření programu podpory při potírání nelegální migrace v roce 2003. Česko se snaží zabraňovat nelegálnímu usazování cizinců v zemi a zamezit jejich vstupu do Česka. Dle Leontiyevy (2005) není jasné, zda byla tato opatření úspěšná.

Graf č. 5: Nelegální pobyt cizinců na území Česka, 2005–2014

Zdroj: ČSÚ, Cizinci v ČR 2014, Vlastní zpracování,

Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/data-nelegalni-migrace-cizincu#cr>

Dle Vintra (2008) se dají ukrajinští nelegální imigranti rozdělit do tří skupin. Na migranty, kteří se za pomoci krátkodobého víza dostanou do Česka a pak nelegálně pokračují do dalších zemí EU. Druhou skupinou tvoří ti, kteří chtějí v Česku zůstat, také za pomoci krátkodobého víza. Třetí žádají o mezinárodní ochranu na území Česka např. kvůli politickému pronásledování. Tito lidé se velmi často stávají oběťmi organizovaného zločinu. Kvůli horším možnostem sehnat práci a kvůli nelegálnosti pobytu se pak tito migranti dostávají do spárů tzv. klientského systému. V tomto ohledu se nejedná vždy pouze o nelegální migranty. V rámci tohoto klientského systému je Ukrajincům zprostředkovávána práce podnikateli a zprostředkovacími firmami (Leontyeva 2005). Ve velkém množství případů byli tito pracovníci vykořisťováni (Vintr 2008).

Graf č. 5 představuje vývoj počtu zachycených nelegálně žijících cizinců na území Česka. Jde o cizince, kteří byli zachyceni buď na hraničním přechodu při výjezdu z Česka, při kontrolních bezpečnostních akcích, nebo náhodně ve vnitrozemí (ČSÚ 2016). Z grafu je patrné, že Ukrajinci tvořili velkou část zadržených. Od roku 2000 celkové počty zadržených klesaly (do roku 2008). To mohlo být způsobeno

zlepšenými opatřeními státu v boji proti nelegální migraci, nebo naopak mohli migranti změnit strategii nelegální migrace (Čermáková a Lachmanová 2008). Jak uvádí Čermáková a Lachmanová (2008), mohlo to být způsobeno větším zapojením převaděčských sítí nebo lepšími falešnými doklady. Dle dat z ČSÚ (2016) se počet cizinců zadržených z důvodu nelegálního pobytu opět mírně zvedá. Takáč (2015) udává, že v období mezi lednem a zářím 2015 bylo zadrženo 7 201 nelegálních migrantů – 7 010 při nelegálním pobytu a 191 při migraci přes vnější hranici schengenského prostoru (mezinárodní letiště), což byl znatelný nárůst (o 3 741 osob) oproti stejnému období v roce 2014.

6.8 Migrační teorie a ukrajinská migrace od Česka

Ukrajínští občané byli a jsou při rozhodování, zda emigrovat, ovlivňováni mnoha faktory. Ve většině případů bývá tato migrace pracovně zaměřená. „Push“ faktorem bývá chudoba, nedostatek práce, nízké mzdy a celkově velmi špatné životní podmínky. „Pull“ faktory je naopak vyšší platové ohodnocení, dostatek práce a vidina lepší budoucnosti pro sebe a pro svou rodinu. To vše vedlo k začátku ukrajinské pracovní migrace. Jak vysvětluje neoklasický makroekonomický přístup – lidé z chudších oblastí se přesouvají do bohatších oblastí za prací a za vidinou lepších peněz. V bohatších oblastech většinou vykonávají méně kvalifikovanou, avšak lépe placenou práci než v původní zemi. Ukrajinci jsou typičtí svým migračním prouděním za prací. V současné době (2016) jsou Ukrajinci nejzastoupenější skupinou cizinců v Česku. V Česku celkem vysoká poptávka po pracovnících ve stavebnictví a do průmyslové výroby.

Mikroekonomický přístup se zaměřuje přímo na Ukrajince a jeho rozhodování zda migrovat či ne. Dále se rozvíjí teorie, že potenciální ukrajinský pracovní migrant o své migraci nerozhoduje sám, ale převážně v rodinném kruhu (dle nové ekonomie migrace). Zvažuje rizika a výhody migrace. Velké množství ukrajinských migrantů mívá rodinu s dětmi. Rozhodnutí opustit rodinu a jít pracovat do zahraničí je velmi obtížné. Kvůli špatným životním podmínkám v zemi ovšem často není jiná možnost. Občas zemi opouštějí i matky samoživitelky, ty nechávají děti svým rodičům a posílají jim remittance.

Již v roce 2003 proběhlo dotazníkové šetření Drbohlava, Janské a Šelepové s názvem „Ukrajinská komunita v České republice“. V tomto šetření se potvrdily vazby v rámci teorie sítí. Člověk, který se rozhoduje o migraci do Česka, vidí velkou výhodu v tom, že má na místě nějakého známého (nebo příbuzného), který mu dá informaci o současné situaci např. na trhu práce. A navíc by mu může pomoci v začátcích v nové zemi (např. s hledáním práce či ubytování). Tím pádem se vystavuje menšímu riziku, že by Česku dlouhodobě strádal. Dle výše zmíněného dotazníkového šetření uvedlo 26 % Ukrajinců, že přijeli do Česka s přáteli. Někteří dále uvedli, že by chtěli pozvat členy své rodiny nebo přátele (Drbohlav, Janská a Šelepová 2003). V rámci českého pracovního trhu je pro drtivou většinu ukrajinských migrantů nabízena práce v druhém sektoru dle teorie dvojího trhu. Domácí obyvatelstvo má o práci v tomto sektoru malý zájem. Dostatek míst a lepší platové ohodnocení než v zemi původu přivede mnoho zahraničních pracovníků. Lidé v tomto sektoru dělají méně kvalifikované, náročné práce v horších pracovních podmínkách. K typickým odvětvím, ve kterých pracují ukrajinští muži, patří stavebnictví a průmyslová výroba. Ženy často pracují v domácnostech, jako uklízečky nebo v pečovatelských službách (Ezzedine a Pavelková 2014).

6.9 Budoucnost ukrajinské migrace do Česka

V minulých letech si Ukrajinci na území Česka vytvořili širokou síť vazeb, které značně ulehčují nově příchozím migrantům situaci v novém prostředí. Barša (2005) uvedl, že je velmi obtížné regulovat tento migrační proces. V posledních letech se počet přistěhovalých migrantů snížil, to ovšem bylo spojeno s hospodářskou krizí a jejími následky (ČSÚ 2016). Stát se chránil restriktivnějšími opatřeními a bylo tak těžší se do Česka dostat. Nicméně český trh kvůli stále poptávce tyto pracovníky v určitých sektorech potřebuje, takže další zásadní zpřísnování migračních politiky se nedá očekávat a opět by mohl začít růst počet přistěhovalých Ukrajinců. Stát začal mít více zájem i o vysoce kvalifikované migranty (vysokoškolsky vzdělané) a s tím souvisí i vydávání tzv. modrých karet a využívání jejich výhod. Současná situace na Ukrajině by

mohla být hnacím motorem pro tento typ migrantů, vidina politicky stabilního státu a dobře placené práce, by mohla přimět daleko více těchto lidí k migraci.

V poslední době se hodně hovořilo o možném vlivu současné ukrajinské politické krize na budoucí migraci ze země. Česko zatím z pohledu ukrajinské migrace tuto krizi nijak zvlášť nepocítilo. Počet přistěhovalých Ukrajinců v roce 2015 se sice zvedl, ale ne výrazně (ČSÚ 2016). Znatelnější byl nárůst žádostí o mezinárodní ochranu – o azyl i doplňkovou ochranu (Marešová, 2015). Mezi lety 2013–2015 došlo k nárůstu počtu těchto žádostí. Pořád se však nejedná o vysoká čísla. To může být způsobeno tím, že Česko nemá společnou hranici s Ukrajinou. Dle dublinské konvence je totiž umožněno žádat o azyl pouze v jedné zemi EU (MV ČR, 2016). Navzdory tomu se dá předpokládat v následujících měsících a možná i letech nárůst počtu těchto žádostí. Situace by se mohla změnit v případě prohloubení krize či v případě ozbrojeného konfliktu. V tu chvíli by se dalo počítat s masivní migrací Ukrajinců do sousedních zemí a do EU. Prohloubil by problém nelegální migrace a zvýšil by se počet legálně i nelegálně žijících Ukrajinců na území Česka. Ukrajince by do Česka lákala kulturní a jazyková blízkost.

V budoucnu by mohla Ukrajina podat žádost o vstup do EU, ale kvůli ekonomické a sociální situaci v zemi se nedá předpokládat, že by to bylo v následujících pár letech. Ukrajinci vyjíždí za prací především kvůli velmi špatné ekonomické situaci ve své zemi, tu by Ukrajina musela pro vstup radikálně zlepšit.

7 Závěr

Cílem práce bylo analyzovat migraci z Ukrajiny do Česka po roce 1991 za pomoci statistických dat (zdroje - ČSÚ, MV ČR, Policie ČR), popsat vývoj migrace, její důvody, vliv české migrační politiky na ukrajinskou migraci, představit vybrané migrační teorie a uvést je na příkladu migrace do Česka. Dále představit vývoj prostorového rozmístění Ukrajinců dle okresů v Česku od roku 2005 do roku 2015. V práci byla využívána data, která uváděla počty přistěhovalých cizinců do Česka, celkové počty cizinců, počty mužů a žen (přistěhovalých nebo na území Česka žijících), věkové kategorie dle pohlaví a počty lidí dle druhu pobytu. Na vytvoření map byla použita data týkající se počtu cizinců v okresech ze statistik ČSÚ.

Počet Ukrajinců se na území Česka až na výjimky každoročně zvyšoval. Mezi tyto výjimky patřil rok 2000, kdy se kvůli zvýšené míře nezaměstnanosti a kvůli přístupovým požadavkům EU, zavedla restriktivní opatření (např. vízová povinnost pro třetí země nebo přísnější vyhodnocování vydání pracovního povolení). Další snižování počtu Ukrajinců na území ČR probíhalo v letech 2009–2014, toto snižování měla na svědomí hospodářská krize v roce 2008. Nelze se říct, že by v této době klesal celkový počet cizinců na území Česka, ten klesal pouze do roku 2011. V roce 2015 začal počet Ukrajinců opět stoupat, jedním z možných důvodů je i politická krize na východě Ukrajiny. Procentuální zastoupení mužů a žen se znatelně změnilo mezi lety 2006–2011, kdy se původní poměr - 60,8 % mužů a 39,2 % žen, změnil na 53,7 % mužů a 46,3 % žen. Tuto změnu si vysvětlují snížením celkového počtu mužů v důsledku ekonomické krize. Na Ukrajince pracující v Česku se dá aplikovat tzv. teorie dvojího trhu. Ukrajinci jezdí do Česka pracovat na méně kvalifikované pozice, o které nemá domácí obyvatelstvo zájem, jde o tzv. druhý sektor.

Data za počty přistěhovalých do roku 2000, se nadají porovnávat s daty od roku 2001 hlavně kvůli změně definice přistěhovalého. Do roku 2000 se nejednalo o žádná velká čísla, jednalo se počet v rozmezí 1000–1600 lidí ročně. Zajímavým zjištěním byl znatelně vyšší počet žen, což se po zavedení nové metodiky ihned změnilo. Počet přestěhovaných žen, které převýšily počet mužů, byl zaznamenán ještě v letech 2010 a 2011. Celkově se rapidně zvýšil počet přistěhovalých až na maximum v roce 2007, kdy jich bylo 39,5 tisíce. Od roku 2007 do roku 2011 měl počet přistěhovalých Ukrajinců

klesající tendenci a od té doby se tato čísla pohybují na relativně nízkých hodnotách. Tento pokles byl opět spojen s hospodářskou krizí a jejími dopady. Nejvyšší zastoupení měli Ukrajinci ve věkové kategorii 25–49 let, tento trend se během let neměnil. V posledních letech převýšil počet trvalých pobytů počet pobytů dlouhodobých.

Z map porovnávajících prostorové rozmístění Ukrajinců na území Česka v letech 2005, 2010 a 2015 je patrné, že se toto rozmístění v čase téměř neměnilo. Ukrajince dávají přednost velkým městům (Praha, Plzeň, Brno), Středočeský kraj, který je v blízkosti Prahy, severní části Česka. Platí zde tzv. západo-východní gradient. Morava a Slezsko, až na větší města, bývají Ukrajinci více opomíjeni. Prahu⁴ nelze porovnávat s ostatními okresy Česka. V Praze žije 43,2 % všech Ukrajinců v Česku. To je způsobeno velkým množstvím nabídek práce, určitou společenskou anonymitou, lepším platovým ohodnocením a dostatkem velkokapacitních ubytovacích zařízení. Zde by se dala aplikovat teorie sítí, kde někdo z rodiny či přátel sežene práci, ubytování a pomůže migrantovi v prvních chvílích v novém prostředí.

Nelegální migrací jsem se zabýval jako samostatnou částí migrace z Ukrajiny do Česka. Nikde nejsou evidována přesná data, kolik se v Česku vyskytuje nelegálních migrantů. Tyto počty se dají pouze odhadovat. Sami odborníci na migraci se v odhadování počtu nelegálních migrantů často neshodují. V práci je uveden odhad Leontyevy, že jde minimálně o stejný počet osob jako těch, kteří jsou zde legálně (odhad z roku 2005).

Do budoucna se dá předpokládat, že migrace z Ukrajiny do Česka opět stoupne. Důsledky hospodářské krize už nejsou tak vážné a právě konflikt na východní Ukrajině může přimět obyvatele těchto oblastí k přesunu opačným směrem, tedy ne do Ruska, ale do zemí na západě. Společně s tím se dá počítat i s dalším nárůstem počtu žádostí o azyl a o doplňkovou ochranu právě kvůli politické krizi na východní Ukrajině.

⁴ Dala by se porovnávat pouze na úrovni krajů.

Seznam literatury

BADE, K. (2005): Evropa v pohybu: evropské migrace dvou století. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, s. 497. ISBN 80-7106-559-5.

BARŠOVÁ, A. BARŠA, P. (2005). Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity v Brně, Brno, 308 s. ISBN 80-210-3875-6.

ČERMÁK, Z., JANSKÁ, E. (2011): Rozmístění a migrace cizinců jako součást sociálněgeografické diferenciaci Česka. Geografie, 116, č. 4, s. 422–439.

DRBOHLAV, D. (1994): Hlavní důvody a důsledky mezinárodní migrace obyvatelstva. Geografie, 99, č. 3, s. 151–162.

DRBOHLAV, D. (1999): Geografické aspekty v rámci interdisciplinárního výzkumu migrace obyvatelstva Geografie. Geografie, 104, č. 2, s. 73–88.

DRBOHLAV, D., JANSKÁ, E., ŠELEPOVÁ, P. (2001): Ukrajinská komunita v České republice. In: Menšiny a migranti v České republice. Portál, Praha, s. 89–97. ISBN 80-7178-648-9.

DRBOHLAV, D., UHEREK, Z. (2007): Reflexe migračních teorií. Geografie, 112, č. 2, s. 125–141.

DRBOHLAV, D. (2008): Nelegální ekonomické aktivity migrantů. Karolinum, Praha, s. 311.

DRBOHLAV, D., LACHMANOVÁ, L. (2008): Neoprávněné ekonomické aktivity migrantů v Česku – realita očima expertů (Delfy výzkum). In: Drbohlav, D. (ed.): Nelegální ekonomické aktivity migrantů – Česko v evropském kontextu: Karolinum, Praha, s. 277-284. ISBN 978-80-246-2995-7.

DRBOHLAV, D. a kol. (2010): Migrace a (i)migranti v Česku. Slon, Praha, 207 s. ISBN 978-80-7419-039-1.

DRBOHLAV, D. (ed.) (2015): Ukrajinská pracovní migrace v Česku : migrace - remitence - (rozvoj). Karolinum, Praha, 284 str. ISBN 978-80-246-2995-7.

DÜVELL, F. (2006): Ukraine - Europe's Mexico? Oxford: Centre on Migration, Policy & Society, Oxford, s. 9. Dostupné z WWW: https://www.researchgate.net/profile/Franck_Duevell/publication/238112026_Ukraine_-_Europe's_Mexico/links/53df90ef0cf27a7b830686a2.pdf (k 17. 5. 2016)

ELSNER, B., NARCISO, G., THIJSEN, J. J. J. (2013): Migrant Networks and the Spread of Misinformation. Institute for the Study of Labour (IZA), Bonn, s. 49. Dostupné z WWW: http://www.iza.org/conference_files/Transatlantic_2013/elsner_b7340.pdf (k 17. 5. 2016)

EZZEDDINE, P., PAVELKOVÁ, L. (2014): Migrantky a nájemná práce v domácnosti: úvod do problematiky. In: Migrantky a nájemná práce v domácnosti v České republice. Sdružení pro integraci a migraci, Praha, 2014. ISBN 978-80-260-6894-5.

HOLMAN, R. (2000): Transformace české ekonomiky: v komparaci s dalšími zeměmi střední Evropy. Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha, s. 108. ISBN 80-902795-6-2.

HLUŠTIKOVÁ, K. (2013): Sociální a ekonomické dopady ukrajinské imigrace v České republice. Bakalářská práce. Fakulta sociálních věd, Institut ekonomických studií, Univerzita Karlova v Praze, Praha, 62 s.

HOLUBOVÁ, V. (2015): Imigrace na ostrov Mayotte. Absolventská práce. CARITAS – Vyšší odborná škola sociální Olomouc, Olomouc, 48 s.

HORÁKOVÁ, M. (2003): Mezinárodní migrace a migrace cizí pracovní síly. VÚPSV, Praha, 97 s. Dostupné z WWW: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/mezmigr.pdf> (17. 5. 2016)

HORÁKOVÁ, M. (2008): Dlouhodobé trendy ve vývoji pracovních migrací v České republice. VÚPSV, Praha, 114 s. ISBN 978-80-7416-020-2.

HORÁKOVÁ, M. (2008): Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin VÚPSV, Praha, č. 20, 64 s. ISBN 978-80-87007-86-0.

KAARBAEVA, Z. (2013): Ukrajina. Geopolitická rámec analýzy. Diplomová práce. Filosofická fakulta, Západočeská univerzita v Plzni, Plzeň, s. 113.

KUŠNIRÁKOVÁ, T., ČIŽINSKÝ, P. (2011): Dvacet let české migrační politiky: Liberální, restriktivní, anebo ještě jiná? Geomigrace, 116, č. 4, s. 498–499.

- LEONTIYEVA, Y. (2005): Ukrajinci v ČR. Dostupné na WWW: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=200&lst=106> (k 17. 5. 2015)
- MAREŠOVÁ, J. (2015): Uprchlíkům se nevyhneme. Statistika a my, ČSÚ, č. 4, s. 34–35. Dostupné z WWW: <http://www.statistikaamy.cz/wp-content/uploads/2015/03/18041503.pdf>
- MASSEY, D. (2005): Worlds in motion: understanding international migration at the end of the millennium. Clarendon Press, New York, s 376. ISBN 0199282765.
- MATOUŠEK, O. (2008): Slovník sociální práce. Portál, Praha, s. 272. ISBN 978-80-7367-368-0.
- MEJSTŘÍK, J. (2013). Kde v Praze bydlí cizinci. Praha: Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy, Praha, 25 s. ISBN 978-80-87931-05-9.
- NAJDKOVÁ, M. (2007): Imigrační a azylová politika Velké Británie. Diplomová práce. Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita v Brně, Brno, 75 s.
- PAVLÍK, Z., KUČERA, M. a kol.(2002): Populační vývoj České republiky 1990–2002.. DemoArt, Praha, 98 s. ISBN 80-802686-8-4.
- PRAUSOVÁ, B. (2012): Problematika nastavení migrační politiky v České republice a ve Francii. Diplomová práce. Ekonomicko–správní fakulta, Masarykova univerzita v Brně, Brno, 97 s.
- PELETA, M., JANDOVÁ, M. (2010): Gravitační model vnitřní migrace v ČR. Masarykova univerzita, Brno, 13 s. Dostupné z WWW: https://is.muni.cz/do/econ/soubory/oddeleni/centrum/papers/13Jandova_Paleta.pdf (k 17. 5. 2016)
- PROCHÁZKOVÁ ILINITCHI, C. (2010): Vybrané teorie migrace a jejich význam při vytváření migrační politik. Acta Oeconomica Pragensia, 18, č. 6, s. 3–26.
- PUGLISI, R. (2003): The rise of the Ukranian oligarchs. Democratization, 6, č. 3, s. 99–123. Dostupné z WWW: <https://www.psa.ac.uk/cps/2002/puglisi.pdf> (k 13. 4. 2016).
- SHVETSOVA, I. (2006): Oranžová revoluce. Bakalářská práce. Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita v Brně, Brno, s. 39.

STOJANOV, R., GLADIŠOVÁ, L. (2011): Úvod do tématu migrace a rozvoje a přehled klíčových teoretických konceptů. In: Migrace a rozvoj: rozvojový potenciál mezinárodní migrace. Univerzita Karlova v Praze, Praha, s. 9–43. ISBN 978-80-87404-10-2.

SUTELA, P. (2012) The underachiever: Ukraine's Economy Since 1991. Carnegie Endowment for International Peace, Washington D.C., s. 34. Dostupné z WWW: http://carnegieendowment.org/files/ukraine_economy.pdf (k 13. 4. 2016).

TAKÁČ, V. (2015): Nelegální migrace v ČR od ledna do září 2015. Policie ČR. Dostupné z WWW: <http://www.policie.cz/clanek/nelegalni-migrace-v-cr-od-ledna-do-zari-2015.aspx> (k 17. 5. 2016)

VAVREČKOVÁ, J. a kol. (2006). Migrace odborníků do zahraničí a potřeba kvalifikovaných pracovních sil. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, Praha, 87 s. ISBN 80-87007-00-X.

VINTR, V. (2008): Úloha neziskového sektoru v oblasti nelegální migrace a nelegální práce migrantů. In: Drbohlav, D. (ed.): Nelegální ekonomické aktivity migrantů – Česko v evropském kontextu, Praha: Karolinum, Praha, s. 193–200. ISBN 978-80-246-2995-7.

VOJTKOVÁ, M. (2005). Teorie mezinárodní migrace. Sociologický webzin, č. 5, s. 1–4. Dostupné z: http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/124_socioweb_5.pdf (k 17. 5. 2016)

ZIMOVÁ, D. (2006): Problémy migrační politiky Francie. Diplomová práce. Ekonomickou-správní fakulta, Masarykova univerzita v Brně, Brno, 98 s.

ZILYNSKYJ, B. (1995). Ukrajinci v Čechách a na Moravě: (1894) 1917 - 1945 (1994). X-egem, Praha, 128 s.

ZILYNSKYJ, B. (2002): Ukrajinci v Čechách a na Moravě (stručný nástin dějin. Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel, Praha, 76 s. ISBN 80-903164-1-7.

Další použité zdroje

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2004): Vývoj obyvatelstva v okresech a městech Středočeského kraje 1960–2003: Metodické vysvětlivky [online]. Dostupné z WWW: https://www.czso.cz/csu/czso/13-2103-04--metodicke_vysvetlivky (k 17. 5. 2016)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2007): Cizinci v ČR – 2007 [online]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/czso/cizinci-v-cr-2007-cuv8gkay1m> (k 17. 5. 2016)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2008): Život cizinců v ČR – 2008 [online]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/czso/zivot-cizincu-v-cr-2008-yhjc0149y> (k 17. 5. 2016)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2014): Cizinci v ČR – 2014 [online]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/czso/cizinci-v-cr-2014-qvpx8fb5ek> (k 17. 5. 2016)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2014): Cizinci v České republice podle dat sčítání lidu – 2011 [online]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/czso/cizinci-v-ceske-republice-podle-dat-scitani-lidu-2011-dxfg9l7fpy> (k 17. 5. 2016)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2015): Demografické ročenky (pramenná díla) 1993–2014 [online]. Dostupné z WWW: https://www.czso.cz/csu/czso/casova_rada_demografie (k 1. 5. 2016)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2015): Míra registrované nezaměstnanosti v ČR [online]. Dostupné z WWW: https://www.czso.cz/csu/czso/cr_od_roku_1989_nezamestnanost_ (k 17. 5. 2016)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2016): Data – počet cizinců [online]. Dostupné z WWW: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu (k 1. 5. 2016)

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2016): Život cizinců v ČR 2015 [online]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/czso/zivot-cizincu-v-cr> (k 17. 5. 2016)

DRBOHLAV, D. (2008): Prognóza vývoje migrační situace v České republice ve vztahu k problematice. Ministerstvo vnitra, s. 4. Dostupné na vyžádání na MV ČR.

EUROSTAT (2015): Real GDP growth rate – volume [online]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00115&plugin=1> (k 1. 5. 2016)

EUROSTAT (2015): HICP – inflation rate [online]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00118&plugin=1> (k 1. 5. 2016)

EUROSTAT (2016): Unemployment statistics [online]. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics (k 1. 5. 2016)

EVROPSKÁ KOMISE (2014): Evropa bez hranic (Schengenský prostor) [online]. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/elibrary/docs/schengen_brochure/schengen_brochure_dr3111126_cs.pdf. ISBN 978-92-79-46089-0 (k 17. 5. 2016)

INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION (2011): Migration in Ukraine: Fact & Figures [online]. Dostupné z WWW: <https://www.iom.int/jahia/webdav/shared/shared/mainsite/activities/countries/docs/Ukraine/Migration-in-Ukraine-Facts-and-Figures.pdf> (k 17. 5. 2016)

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ (2010): Projekt „Výběru kvalifikovaných zahraničních pracovníků“ končí [online]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/9997/13122010.pdf> (k 17. 5. 2016)

MINISTERSTVO VNITRA ČR (2015): Strategie migrační politiky České republiky, Ministerstvo vnitra ČR, 2015, 24 s. ISBN 978-80-86466-83-5. [online]. Dostupné jako pdf z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/strategie-migracni-politiky-cr.aspx> (k 1. 5. 2016)

MINISTERSTVO VNITRA ČR (2015): Terminologický slovník [online]. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx> (k 17. 5. 2016)

MINISTERSTVO VNITRA ČR (2015): Zprávy o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců v České republice za roky 2001-2013 [online]. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2013.aspx> (k 17. 5. 2016)

MINISTERSTVO VNITRA ČR (2016): Dublinská systém. Dostupné z:
<http://www.mvcr.cz/clanek/dublinsky-system.aspx> (k 18. 5. 2016)

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR (2016): Ukrajina [online]. Dostupné z
WWW: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_sвете/adresare/adresare-ukrajina_adresar_krajanskych_spolku.html (k 5. 5. 2016)

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF UKRAINE (2015): Region of Ukraine
[online]. Dostupné z WWW: https://ukrstat.org/en/operativ/operativ2015/ds/kn/kn_e/kn1115_e.html (k 17. 5. 2016)

NOVOTNÝ, M. (2010): UKRAJINA – administrativní členění [online]. Dostupné z
WWW: www.gisserver.fsv.cvut.cz/gisserver/ypdm10/Ukrajina_Novotny.pdf (k 17. 5. 2016)

OECD (2013): OECD Assessment of the Statistical System and Key Statistics of the
Russian Federation [online]. Dostupné z WWW: <http://www.oecd.org/std/Assessment-of-the-Statistical-System-and-Key-Statistics-of-the-Russian-Federation.pdf> (k 1. 5. 2016)

RELIGIOUS INFORMATION SERVICE OF UKRAINE (2011): Religions in Ukraine
[online]. Dostupné z WWW: <http://risu.org.ua/en/index/reference> (k 17. 8. 2015)

STATE STATISTICS OF UKRAINE (2011): About number and composition
population of Ukraine by data All-Ukrainian population census 2001 data [online].
Dostupné z WWW: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/eng/results/general/nationality/> (k 17. 5. 2016)

STATE STATISTICS SERVICE OF UKRAINE (2015): Population (by estimate) as of
1 December, 2015. Average annual populations January–November 2015 [online].
Dostupné z WWW: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2015/ds/kn/kn_e/kn1115_e.html (k 5. 5. 2016)

THE UN REFUGEE AGENCY (2016): Refugees/Migrants Emergency Response –
Mediterranean, dostupné z WWW: <http://data.unhcr.org/mediterranean/regional.php> (k 1. 5. 2016)

TRADING ECONOMICS (2016): Ukraine Government Debt to GDP (1997–2016) [online]. Dostupné z WWW: <http://www.tradingeconomics.com/ukraine/government-debt-to-gdp> (k 1. 5. 2016)

UNITED NATIONS (2015): World Population Prospects, the 2015 Revision [online]. Dostupné z WWW: <http://esa.un.org/unpd/wpp/Download/Standard/Population> (k 17. 05. 2016)

UNITED NATIONS (2016): International migrant report 2015 [online]. Dostupné z WWW: http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_Highlights.pdf (k 1. 5. 2016)

WORLDATLAS (2015): Geography statistics of Europe [online]. Dostupné z WWW: <http://www.worldatlas.com/webimage/countrys/eulandst.htm> k 17. 5. 2016 (k 21. 4. 2016)

WORLD BANK (2016): Inflation, consumer prices (annual %) [online]. Dostupné z WWW: <http://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG/countries/UA?display=graph> (k 1. 5. 2016)

WORLD BANK (2016): Unemployment, total (% of total labor force) [online]. Dostupné z WWW: <http://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS> (k 1. 5. 2016)

WORLD BANK (2016): GDP per capita (current US\$) [online]. Dostupné z WWW: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD> (k 17. 5. 2016)

WORLD BANK (2016): GDP growth (annual %) [online]. Dostupné z WWW: <http://www.data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG> (k 1. 5. 2016)

Seznam zákonů

ČSFR. Zákon č. 123 ze dne 30.4.1992 o pobytu cizinců na území ČSFR. In: Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky. 1992, částka 30, s. 730–735. Dostupný také z WWW: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=123&r=1992> (k 17. 5. 2016)

Česko. Zákon č. 40 ze dne 29. 12. 1992 o nabytí a pozbývání státního občanství České republiky [online]. Dostupné z WWW: In: sbírka zákonů České republiky. 1992, částka 12, s. 230–235. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1993&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=8> (k 17. 5. 2016)

Česko. Zákon č. 190 ze dne 27. 9. 1994, kterým se mění a doplňuje zákon č. 123/1992 Sb., o pobytu cizinců na území ČSFR [online]. In: Sbírka zákonů České republiky. 1994, částka 61, s. 1989–1990. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1994&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=3> (k 17. 5. 2016)

Česko. Zákon č. 283 ze dne 11. 11. 1999 o Policii ČR České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu) [online]... In: Sbírka zákonů České republiky. 1999, částka 106, s. 7386–7405. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1999&typeLaw=zakon&what=Rok> (k 17. 5. 2016)

Česko. Zákon ze dne 30. 11. 1999 o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů [online]... In: Sbírka zákonů České republiky. 1999, částka 106, s. 7406–7447. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1999&typeLaw=zakon&what=Rok> (k 17. 5. 2016)

Česko. Vláda. Usnesení vlády České republiky ze dne 13. 1. 2003 k účinnosti Koncepce integrace cizinců na území České republiky a další rozvoj této koncepce po vstupu České republiky do Evropské unie. [online]. Dostupné z WWW: https://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/D376DFB23057E7E6C12571B60070FBF3. (k 17. 5. 2016)

Česko. Zákon č. 435 ze dne 13. 5. 2004 o zaměstnanosti. In: Sbírka zákonů České republiky [online]. 2004, částka 143, s. 8270–8317. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2004&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=10> (k 17. 5. 2016)

Česko. Zákon č. 57 ze dne 27. 1. 2005, kterým se mění zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů [online]. In: Sbírka zákonů České republiky. 2005, částka 15, s. 354–357. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2005&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=18> (k 17. 5. 2016)

Česko. Zákon č. 165 ze dne 28. 4. 2006, kterým se mění zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony [online]. In: Sbírka zákonů České republiky. 2006, částka 56, s. 1994–2010. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2006&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=15> (k 17. 5. 2016)

Česko. Zákon č. 161 ze dne 16. 3. 2006 kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony [online]. In: Sbírka zákonů České republiky. 2006, částka 55, s. 1953–1987. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2006&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=15> (k 17. 5. 2016)

Česko. Zákon č. 379 ze dne 5. 12. 2007, kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu) ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony [online]. In: Sbírka zákonů České republiky. 2007, částka 116, s. 5438–5476. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2007&typeLaw=zakon&what=Rok> (k 17. 5. 2016)

Česko. Zákon č. 427 ze dne 21. 12. 2010, kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu), ve znění pozdějších předpisů a další související zákony [online]. In: Sbírka zákonů České republiky. 2010, částka 148, s. 5522–5591. Dostupný z WWW: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=427&r=2010> (k 17. 5. 2016)

Česko. Zákon č. 186 ze dne 11. 6. 2013 o státním občanství ČR a o změně některých zákonů (zákon o státním občanství ČR) [online]. In: Sbírka zákonů České republiky. 2013, částka 44, s. 1774–1809. Dostupné z WWW: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=186&r=2013> (k 17. 5. 2016)